

KÜRESEL DİYALOG

3.3

Bir yılda 15 dilde 5 sayı

Sosyoloji Mesleği

Raewyn Connell,
Randolf David

Devrim ve Karşı- Devrim

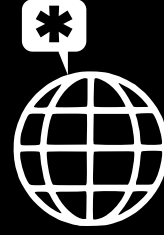
Nazanin Shahrokni,
Parastoo Dokouhaki,
Simin Fadaee,
Abbas Varij Kazemi,
Mona Abaza

Krizdeki Üniversiteler

Satendra Kumar,
Klaus Dörre,
Stephan Lessenmich,
Ingo Singe

- > Kentsel Meksika'da Kaçırılabilir Olmak
- > Meksika'da Parçalanma ve Eşitsizlik
- > Japonya'da Sosyal Eşitsizlik
- > Haiku: Güzellik ve Sadelik
- > Bilbao'da Yönetim Kurulu Toplantısı
- > Polonyalı Editörleri Tanıyalım
- > Kanada Sosyolojisi ISA'yı Karşıyor
- > Editöre Mektup

BÜLTEN

International
Sociological
Association

CİLT 3 / SAYI 3 / MAYIS 2013
www.isa-sociology.org/global-dialogue/

KD

> Editörden

Krizdeki Üniversiteler

Ben bu yazıyı yazarken Raewyn Connell Sydney Üniversitesi'nde grev hattı üzerinde bir meslek olarak sosyolojiye dair görüşlerini ortaya koymak üzereydi. Dünya çapında, elit ve elit olmayan pek çok üniversiteyi etkileyen kadroların geçicileştirilmesi, görev sürelerinin aşınmasını ve akademik özgürlüğe gelen tepkileri protesto etmek için okulunun akademik ve akademi dışı personelinin gerçekleştirdiği greve katılıyordu.

Üniversiteler kamu malından özel mülk haline döndüğünden müşterilerine (öğrenciler, devletler, şirketler, ya da kimi çekebilirlerse) ürünlerini satmaya yönelmekte. Müşterileri çekmek için rekabet yoğun ve bu nedenle üniversite ulusal ve küresel sıralamada tırmanarak kendilerine marka yaratmaya çalışıyorlar. Akademisyenler bu sıralamalara gücense, rahatsızlık duysa da, kendi içlerinde de heyecanla rekabet halindedir. Bu rekabet sadece İngilizce dergiler için değil uluslar arası kabul görmüş dergiler –örneğin ABD ve İngiltere'deki soruları, meseleleri, yöntemleri kendi yerel yollarıyla çerçeveleyen– için geçerli. Günün Sosyologları, ancak elbette yalnızca onlar değil, genellikle kendi ülkelerinin karşıya kaldığı acil sorunlarından uzaklaşmaktalar.

Sadece bazıları kaynaklara, cesarete ve hatta sisteme karşı çıkacak ilgiye sahip. Dolayısıyla Alman Sosyoloji Derneğini, burada Jena'daki Schiller-Üniversitesi'ndeki üç sosyologu ulusal sıralamaları boykot ettikleri için selamlamamız gerekir. Aynı zamanda bu sıralamalarda bile görünmeyen, "dokunulmaz" üniversiteler sınıfını oluşturan pek çok üniversiteyi de unutmamalıyız. Satendra Kaya bu durumun, üniversitenin akreditasyon haklarını, devlet desteğiyle sahte dereceler veren kolejlere satarak para kazandığı Uttar Pradesh'de (Hindistan) ne anlama geldiğini inceliyor. Bu sayede kamu fonları, kolejleri siyasi bir makine olarak çalıştıran politikacıların cebine akıyor. Sydney Üniversitesi'ne göre bu üniversite dünya hiyerarşisinin diğer ucunda olsa da yaşanan baskılar benzer özellikler göstermekte. İran devletinin üniversitelerini dikkatli bir şekilde izlemesi bu durumu somutlamaktadır.

Üniversite üzerinde daha geleneksel baskılar da var elbette. Nazanin Shahrokni ve Parastoo Dokouhaki İran devletinin kadın öğrenci sayısındaki artışa verdiği tepkiyi tanımlıyor. Yine, 2009 yılında İran'daki Çevre protestocularının (Abbas Varij Kazemi ve Simin Fadaee'nin makalelerinde söz edidiği gibi) çoğu bu üniversite'deki muhalifler saflarından oluşmuştu. Her durumda, üniversite ve toplumu birbirinden ayıran duvarlar yok oluyor. Toplumun dışında olduğumuzu iddia edemeyiz. Dolayısıyla taraf tutmak zorundayız, pazarlamacılar ve sistem meşrulaştırıcıyla mıyız yoksa onları eleştiren ve muhalefet eden tarafta mıyız?

Randy David, sosyoloji mesleği üzerine yazarken, Filipinler gibi politik olarak konuksever olmayan bir ülkede bile eleştirel bir kamusal tutumu sürdürmenin mümkün olduğunu gösteriyor. Yine de şiddetin Mısır'da normalleşmesini tasvir eden Mona Abaza ve Mexico'da benzer bir durumu anlatan Ana Villarreal gibi korkutucu dünyaların içine girmek cesaret ister. İnsanlar bizi duymak istemiyor olabilir ama bu sessiz kalmak için bir sebep değil.

> **Küresel Diyalog 15 dilde yayınlanmaktadır. Dergiye [ISA web sitesinden ulaşılabilir.](#)**

> **Yayınlanması istenen yazıların Michael Burawoy'a gönderilmesi gerekmektedir: burawoy@berkeley.edu**

Raewyn Connell, Avustralyalı feminist ve **Southern Theory**'nin yazarı, sosyologların, piyasaların kampüslerdeki işgali ile daha da bozulmuş olan hiyerarşik düzenli bir küresel işgücü sürecinde yer aldığını düşünüyor.

Randolf David, ünlü Filipinli sosyolog, sosyolojinin kamusal alana yayılmasına adanmış bir eleştirel katılım yaşamını tanımlar ve bunun siyasete katılmadan ne kadar çok farklı olduğunu gösterir.

Nazanin Shahrokni ve Parastoo Dokouhaki İran üniversitelerinde kadın öğrencilerin artışının, devletin erkeklerin işgücü piyasasında ki çıkarlarını koruması ve erkeklik krizlerini bertaraf etmesi ile nasıl cinsiyet ayrımı stratejilerine yol açtığını gösteriyorlar.

> Editorial

Editör: Michael Burawoy.

Yönetici Editörler: Lola Busuttil, August Bağ.

Yardımcı Editörler:

Margaret Abraham, Tina Uys, Raquel Sosa,
Jennifer Platt, Robert Van Krieken.

Danışman Editörler:

Izabela Barlinska, Louis Chauvel, Dilek Cindoğlu,
Tom Dwyer, Jan Fritz, Sari Hanafi, Jaime Jiménez, Ha-
bibul Khondker, Simon Mapadimeng, Ishwar Modi, Ni-
kita Pokrovsky, Emma Porio, Yoshimichi Sato, Vineeta
Sinha, Benjamín Tejerina, Chin-Chun Yi,
Elena Zdravomyslova.

Bölgesel Editörler

Arap Dünyası:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Brezilya:

Gustavo Taniguti, Juliana Tonche,
Célia da Graça Arribas, Andreza Galli,
Renata Barreto Preturlan, Rossana Marinho,
Angelo Martins Júnior, Lucas Amaral.

Kolombiya:

María José Álvarez Rivadulla,
Sebastián Villamizar Santamaría, Katherine Gaitán.

Hindistan:

Ishwar Modi, Rajiv Gupta, Rashmi Jain, Uday Singh.

İran:

Reyhaneh Javadi, Shahrads Shahvand, Saghar Bozorgi,
Najmeh Taheri.

Japonya:

Kazuhiisa Nishihara, Mari Shiba, Kousuke Himeno, Tomo-
hiro Takami, Yutaka Iwadata, Kazuhiro Ikeda,
Yu Fukuda, Michiko Sambe, Takako Sato, Yuko Hotta,
Yusuke Kosaka, Yutaka Maeda, Shuhei Naka.

Polonya:

Mikołaj Mierzejewski, Karolina Mikołajewska,
Krzysztof Gubański, Zofia Włodarczyk, Adam Mueller,
Patrycja Pendrakowska, Emilia Hudzińska, Justyna Wit-
kowska, Konrad Siemaszko, Julia Legat.

Romanya:

Cosima Rughiniş, Ileana-Cinziana Surdu, Lucian Rotariu,
Angelica Helena Marinescu, Adriana Bondor, Alina Stan,
Andreea Acasandre, Catalina Gulie, Monica Alexandru,
Mara Şerban, Ioana Cărtărescu, Telegdy Balazs,
Marian Mihai Bogdan, Cristian Constantin Vereş,
Ramona Cantaragiu, Elena Tudor, Monica Nădrag.

Rusya:

Elena Zdravomyslova, Anna Kadnikova,
Elena Nikiforova, Asja Voronkova, Ekaterina Moskaleva,
Julia Martinavichene.

Tayvan:

Jing-Mao Ho.

Türkiye:

Aytül Kasapoğlu, Nilay Çabuk Kaya, Günnur Ertong,
Yonca Odabaş, Zeynep Baykal, Gizem Güner.

Ukrayna:

Svitlana Khutka, Olga Kuzovkina, Polina Baitsym,
Mariya Domashchenko, Iryna Klietsova, Daria Korotkyh,
Mariya Kuts, Lidia Kuzemska, Anastasiya Lipinska,
Yulia Pryimak, Myroslava Romanchuk, Iryna Shostak,
Ksenia Shvets, Liudmyla Smoliar, Oryna Stetsenko,
Polina Stohnushko, Mariya Vorotilina.

Medya Danışmanları: Annie Lin, José Reguera.

Yayın Danışmanı: Abigail Andrews.

> Bu Sayıda

Editörden: Krizdeki Üniversiteler **2**

Sosyoloji Mesleği - Dünya Ölçeğinde Toplu İş
Raewyn Connell, Avustralya **4**

Sosyoloji Mesleği: Kamusal Alanda Eleştirel Bir Katılım
Randolf S. David, Filipinler **6**

> DEVRİM VE KARŞI-DEVRİM

Ters Tepki: İran Üniversitelerinde Toplumsal Cinsiyet Ayrımı
Nazanin Shahrokni, ABD ve Parastoo Dokouhaki, İran **8**

İran'daki Yeşil Hareketinin Arkasında Kim Var?
Simin Fadaee, Almanya **11**

Geçmiş Sahiplenmek: İran'da Yeşil Hareket
Abbas Varij Kazemi, ABD **13**

Mısır Karşı Devriminin Şiddeti
Mona Abaza, Mısır **16**

> KRİZDEKİ ÜNİVERSİTELER

Hindistan Üniversiteleri Kar Makinelerine Nasıl Dönüştü?
Satendra Kumar, Hindistan **19**

Alman Sosyologlar Akademik Sıralamayı Boykot Ediyorlar
Klaus Dörre, Stephan Lessenich, ve Ingo Singe, Almanya **21**

> MEKSİKA'YA ODAKLANMA

Kaçırılabilir: Kentsel Meksika'da Şiddet Normalleştirilmesi Üzerine
Ana Villarreal, Meksika **23**

Meksika Gençliği Arasındaki Sosyal Parçalanma
Gonzalo A. Saraví, Meksika **25**

> JAPONYA'YI TANITMAK

Çağdaş Japonya'da Sosyal Eşitsizlik
Sawako Shirahase, Japonya **27**

Haiku – Sadelikteki Güzellik
Koichi Hasegawa, Japonya **28**

> ISA'DAN HABERLER

Bilbao'da Yönetim Kurulu Toplantısı
Michael Burawoy, ABD **30**

Polonyalı Editörleri Tanıyalım
Karolina Mikołajewska, Polonya **33**

Kanada Sosyolojisi Sizi Karşılama Hazır!
Patrizia Albanese, Kanada **35**

Editöre Mektup
David Lehman, İngiltere ve Hilary Rose, İngiltere **37**

> Sosyoloji Mesleği

Dünya Ölçeğinde Kolektif Çalışma

Raewyn Connell, Sidney Üniversitesi, Avustralya

Raewyn Connell.

Avustralyalı sosyolog **Raewyn Connell**, sınıf iktidar ve eğitimde sınıf ve toplumsal cinsiyet ilişkisi ile ilgili araştırması ile adını duyurdu. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar (1987)'da toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kurumsal temeli teorisi ile ün kazandı ve onun sıkça işaret edilen hegemonik erkeklik kavramını geliştirdiği kitabı Erkeklik (1995) ile küresel bir figür olarak kendine yer edindi. Her zaman tarih ile ilgili oldu ve onun Kuzey temellerine dikkat çekerek, daha sonra Küresel Güney teorisyenlerini yücelten Güney Teorisi (2007) ile kitaplaşacak olan tartışmalı makalesi "Klasik Teori Neden Klasik?"te ana akım sosyolojiye sert eleştiriler getirdi. Eğer onun çalışmalarında daimi bir tema varsa bu, bilginin, üretim bağlamı -onun hayatı boyunca karşı çıktığı bağlamlar- dışından anlaşılabilir olmasıdır. Daha fazla bilgi için <http://www.raewynconnell.net/>

Eğer bir sosyolog iseniz bir işçisiniz, takas halinde-siniz, işgücünün bir parçasısınız. Bunu anlamak sizi büyüklük kuruntusundan kurtaracak: ve sizi diğer işçilerle olan bağınız hakkında düşünmeye sevk edecektir. Bilgiyi oluşturma, öğretme ve bilginin uygulanması sizin takas için sunduklarınızdır. Bu kolektif bir projedir, bireysel değil. Sosyal bilimler, doğa bilimleri gibi, paylaşılan bilgi ile ilgilidir. Ve tabiatı gereği kamusal-dır. Bildiklerinizin dolaşımına ise, en doğru şekilde "kamusal-laştırma" denilir. Sizi sosyolog yapan şey, sosyal dünyanın bilinmesi sosyal sürecinde bulunduğunuz katkılardır.

> Sosyoloji Arayışı

1960'larda, ben öğrenciyken, Avustralya'da sosyolojiye dair pek fazla şey öğretilmiyordu. Tarih lisansı ve Siyasal Bilgilerde yüksek lisans eğitimi aldım. Bu iyi bir entelektüel eğitim oldu ama dünya alevler içindeydi. Vietnam'daki savaşa karşı olan bir öğrenci hareketinin üyesiydim ve üniversitelerde muhafazakarlığa karşı mücadele ediyordum. Daha uygun, daha kararlı bilgi istiyorduk. Bu yüzden onu kendimiz oluşturmayı denedik ve amatör bir Özgür Üniversite kurduk.

Doktoradan sonra, bir çerçeve bulmak için Birleşik Devletler'e, tanınmış bir sosyoloji bölümüne gittim. Bölümü radikal öğrenciler ve sağcı öğretim üyeleri arasında geçen neredeyse bir iç savaş durumunda buldum. Bir öğrenci grevi ile üniversite kısa bir süre için kapatılmıştı. Ama böylece birkaç muazzam okuma yaptım: Lévi-Strauss, Sartre, Mills, Gouldner, Lazarsfeld. Sonra fark ettim ki hepsi erkek, hepsi beyaz, hepsi kuzeyliydi ve daha geniş okumalar yapmaya başladım.

Avustralya'dayken, üniversitede yeni bir sosyoloji programı kurulması için iki kez grup çalışmalarında yer aldım. Bütün bir müfredatı inşa edebildik: talihi ve tarihi bir andı. Günümüzde üniversite çalışanları üzerinde çok daha ağır denetimler var. Yine de her zaman öğretim programı inşa-sında yaratıcılığa yer vardır.

> Kurumlar

Avustralya'da, lisans eğitiminin yaklaşık yarısı geçici işçiler tarafından yapılmakta. Yüksek öğretim derecesine sahip birçok insan hayatlarına sadece, iki yada üç kampüste çeşitli dersleri bir arada verme çabası ile yarı-zamanlı işlerde devam edebiliyorlar. Buna bir meslek diyebilir misiniz? Geliş-

>>

mekte olan ülkelerde kadrolu akademisyenler dahi genellikle birden fazla işe sahip.

Bu durumda, sosyolojinin kurumsal makinesinde aktif olmak kolay değil - gazeteler, konferanslar, araştırma projeleri ya da dernekler. Yine de neo-liberal yöneticiler, durumu göz ardı ederek, bireysel çıktı ölçmeye çalışmak konusunda ta-kıntılı hale geldiler. Prestij sıralamaları, harç gelirleri, makale sayısı ve hibe alınan dolarlar modern üniversitenin para birimi haline geldi - tıpkı iş dünyasındaki bireysel "performans" endeksleri gibi. Kırk yıl önce, Claus Offe başarılı çalışmasında, Sanayi ve Eşitsizlik'te, bunun çılgınlık olduğunu kanıtladı. Devasa organizasyon komplekslerinde, herhangi bir insan ya da bir grup işçi için dahi, çıktındaki payın akla yatkın şekilde belirlenmesi mümkün değildir. Bu gerçekten yararlı sosyoloji için bir örnek. Ama yöneticilerimiz bunu unuttu.

Bunun yerine, giderek üniversiteleri devralan iş dünyası, taklit meslek olarak bireysel bir kariyer oluşturuyor. Şirket yöneticileri, medya röportajlarında, şirket ve pay sahipleri için duydukları ve genellikle kafa avcısı makamlar arayana dek süren ölümcül tutkuyu beyan ediyorlar. Asıl yaptıkları ise servet oluşturmak. Üniversitelerde, çok az insan servet edinebilecek. Ama bir çoğu, gerçek ve son derece önemli olan bilgi inşası kolektif projesine katılabilir.

> Sosyolojik Bilgi

Ne var ki kolektif projenin mevcut durumu - kurumsal makine ve "bilgi tabanı"- oldukça problematik. Sosyolojik düşünce, on dokuzuncu yüzyıl emperyalizmi ve yirminci yüzyıl deneyiciliği ile çöktürülmüş, işçi hareketi ve kadın hareketi konuları ile baharatlanmış ve işlevselcilikten yapıçözümçülüğe, entelektüel kültlerle lekelenmiştir. Akademik bir alan olarak sosyolojik teori dehşet verici derece Avrupa-merkezidir. Sosyolojik araştırma genellikle mekanik ve tekrarlayıcıdır; bilgisayarlaşma, makinelerin yakın benzerlik oluşturmadaki işlem gücünü gerçek problemlerle sıklıkla ikame eder. Gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal araştırmalar - Thandika Mkandawire'in belirttiği gibi, zayıf insanlar için zayıf araştırma- yetersiz finanse edilen, kısa vadeli ve yetersiz teorize edilmiştir.

Bu yüzden sosyoloji projesi bir sosyoloji eleştiri gerektiriyor - şimdi yeni formlar alan bir eleştiri. Bence en önemli olanı sosyolojik bilgideki Küresel-kuzey hakimiyetini çözen ve Güney tarafından oluşturulmuş teoriyi ve post-kolonyal toplumu projenin merkezine getirendir. Bu eleştiriye bir direnç mevcut ve nedenini anlıyorum. Kuzeyli bakış açıları disiplinde kurumsallaşmış ve binlerce sosyolog kariyerlerini onlar üzerine inşa etmiş, onları işe yarar kılmak adına büyük enerji harcamışlardır.

Sosyolojik araştırma zordur - en azından, iyi yapması zordur. Ben öğrencilerime, dolambaçlı devri doğrudan anlatma gerekliliği duyana kadar kitaplarını rafta bırakmalarını tavsiye ederim. (Yeni başlayanlara öneri: dolambaçlı olanı unuttun). Her araştırma problemi yenidir- yeni konular söz konusu, farklı kaynaklar ellerimizde, veride eşsiz yapıların önemli olduğu ortaya çıkmış durumda. Yöntemi öğrenmenin en iyi yolu onu uygulamaktır. Sonraki en iyi yol araştırma raporlarını gerçekten iyi okumak ve araştırmacıların sorunlarını

nasıl çözdüğü üzerine düşünmektir. Herkes kendisinin "En İyi On"una sahiptir; benimkilerden bazıları Barrie Thorne'un *Toplumsal Cinsiyet Rolü*, Robert Morrell'in *Erkekten Centilmene* ve Gordon Childe'nin *Avrupa Uygarlığının Şafağı*. Bu muhteşem araştırmaların tümü çok fazla çalışma içeriyor. Birçok bilgi ile uzun, kararlı bir uğraş- bu olmadan, sosyolojik imgelemin tekerleri kendi etrafında döner.

> Dinleyiciler, Halklar

Birkaç gün önce orta yaş üzeri lezbiyenler ile otobiyografik görüşmeler için kurulan web sitesi 55 Uppitty'nin (<http://55uppitty.com/>) lansmanına gittim. Sidney'deki lezbiyen topluluğun çoğu durumdan mutluymuş ve kuşaksal devir ve yaşlanmayı görünür kılma ile ilgili epey konuşuldu. Bu topluluk, bana öyle göründü ki, sadece kendini hayal eden değil, aksine bilgi projesi yolu ile kendini yeniden oluşturan bir topluluktu.

Sosyologlar çoğunlukla çalışmalarının faydalı olmasını isterler, özellikle de araştırmanın yapıldığı topluluklar ve kurumlarda. Ben çeşitli projelerde son derece refleksif bir mantıkla yer aldım. Avustralya'da eşcinsel topluluklarca kullanılan, Cinsellik ve AIDS'ten korunma araştırması (Kippax vd. *Güvenli Seksin Sağlanması*) ve öğretmenler ve okul politika yapıcılar için hazırlanan, eğitimde sosyal eşitsizlik araştırması (Connel vd.; *Fark Yaratmak; Okullar ve Sosyal Adalet*) bunlara dahil.

Üniversite tabanlı sosyologların, sosyolojik bilgiyi kullanabilecek diğer gruplarla bağlantı kurmaya ihtiyaçları var. Bu nedenle sınıf çalışmalarında yararlı olan işçi hareketi ve okullardaki araştırmalarımızda yararlı olan öğretmen ve öğretmen eğitmenleri arasında uzun vadeli bağları değerlendirdim. Akademik kariyerimin son basamağında sosyoloji bölümü yerine, eğitim ve sosyal hizmetler bölümündeydim. Ancak sosyolojinin potansiyel dinleyicisi hala daha geniş. Sosyoloji kitle iletişim araçlarında kendine yer buluyor. Uluslararası ağlar, yayınlar, çeviriler ve söylenti ile gizemli yollarla dolaşılıyor. Brezilya'da, Estonya'da ya da Çin'de çalışmama rastlamış ve benimle iletişime geçmek isteyen birini duyduğumda, bunun harika olduğunu düşünüyorum. Bu bana sosyolojinin dönüşebileceği muazzam, iç içe örülmüş küresel proje hakkında fikir veriyor.

> Peki Temel Amaç?

Bu işi aldım, çünkü ortak problemlerimizle mücadelede en önemli bilgiyi sosyal bilimlerin yarattığını düşündüm - şiddet, adaletsizlik ve yıkım. Hala böyle düşünüyorum. Sosyal bilimler, toplumun kendini tanımasında merkezi yer tutması ile, önemli bir demokratik rol oynayabilir. Bilgiyi üretmenin ve çalışmaya bilgi katmanın ne kadar zor olduğunu öğrendim. Çalışma arkadaşlarına ve kurumlara ne kadar bağlı olduğunu öğrendim. Samir Amin'in ifadesini kullanmak için, tüm bu konularda "dünya ölçeğinde" düşünmemiz gerektiğini öğrendim. İç karartıcı bir görüş ama aynı zamanda ilham verici. Eğer sosyoloji bir meslekse, bu dini bir kişisel çağrının eski mantığıyla değildir. Bu kolektif bir çağrıdır ve dünya çapında olmak zorundadır. ■

> Sosyoloji Mesleği

Kamusal Alanda Eleştirel Bir Katılım

Randolf S. David, Filipinler Üniversitesi, Quezon City, Filipinler

Randolf David.

Sıradışı bir halk sosyologu olan **Randolf David** "*Nation, Self, and Citizenship: An Invitation to Philippine Sociology*" (*Ulus, Benlik ve Vatanlaşlık: Filipin Sosyolojisine Giriş*) isimli ödüllü kitabın sahibi seçkin bir akademisyendir. Üniversite dışında 1995'ten beri The Philippine Daily Inquirer'da yazdığı "*Kamusal Hayatlar*" adlı pazar köşesiyle ve televizyonda yaptığı "Public Forum" (Halk Forumu) programıyla bilinir. David çok sayıda sosyoloji öğrencisi için bir ilham kaynağı olmuş ve kamuya sosyolojik bir vizyon getirmiştir.

Sosyoloji benim ilk aşkım değildi. Kendimi entelektüel nedenler dışındaki faktörler yüzünden sosyolojinin içinde buldum söyleyebilirim. 1960'ların başında Filipinler Üniversitesi'ne babam gibi, sosyal sorunları sadece incelemeyen ama bu sorunları gideren, bir avukat olmak umuduyla gelmişim. O günlerde, üniversiteye eğitim almaktan çok bir meslek öğrenmek için girilirdi.

Eğer bir kişi hukuk okumayı planlıyorsa, yapması önerülen hazırlık öncelikle siyaset bilimi veya felsefe, ya da sosyal bilimlerden herhangi bir lisans programında okumak olurdu. Daha sonraki dönemlerde ise bu ön şart diğer tüm lisans derecelerini kapsayacak şekilde değiştirildi. Bu değişiklikten bir şekilde sosyoloji gibi yeni disiplinler de yararlandı.

Benim asıl lisansım İngilizceydi. Akşamları hukuk dersleri alıyordum. Mezuniyetten sonra hayatımı gazetecilikten kazanmaya karar vermişim. Ama gençken, en iyi planlarınız bile her an yolundan sapabilir. İlk yılımda, hocanın yüksek not verdiğini duyup seçmeli

>>

sosyolojiye giriş dersi aldım. Benim için bu ders zor edebiyat konularının düşürdüğü ağırlıklı genel ortalamamın yukarı çekilmesi anlamına geliyordu.

Bakın şu işe; sosyolojiye aşık oldum. Ders sona erdikten sonra da sosyolojik kitap okumaya devam ettim. Sonunda babamın olanca şaşkınlığına rağmen, sosyoloji bölümüne geçtim. Bu karar, bir kişinin hayatını belirgin bir biçimde şekillendiren tesadüflerden biriydi. Gelecekteki eşimi de bu sosyoloji derslerinden birinde tanıdım ve sosyal konulara maruz kalmak siyasi bakışımı tamamen değiştirdi. Kampus içinde aktif bir öğrenci olduğum için hukuk bana siyasette geleneksel bir kariyer sağlayabilirdi. Bugün ülkemdeki üst düzey yasa yapıcılarla aynı hukuk sınıfında olabilirdim.

Sosyoloji bana Filipinler gibi sorunlu genç bir toplumu sürekli olarak çalışabilmem için gerekli düşünce yapısını verdi. Hannah Arend'in cümlesini ödünç almam gerekirse, "Her soruna hızlı çözümler bulma dürtüme direnen disiplinli gözlem alışkanlığı, merak alışkanlığı tarafından ele geçirildiğimi hissediyorum". Uzun vadeli yapısal yönelim radikal siyaset ile uyumlu bir çifttir ve altmışlı yılların sonlarında, bir sosyolog için Marksist olmak zor bir durumdu.

Ancak, akademik bir sosyologun Marksizmi bir parti üyesinin Marksizmi ile aynı değildir. İkinciden kaçınılmaz olarak, bir örgütün yararına eleştirel düşünmesini askıya alması ve devrimci praksisin zorunluluklarına tabi olması beklenir. Bir Marksist sosyolog ise herhangi bir Leninist örgüt için sorun yaratır çünkü o düşümsellik alışkanlığından asla vazgeçemez. O her zaman birleşmiş bir katılımcıdan çok bir gözlemci olacak. İdeolojiden ayrı olarak kendi eylemleri genellikle yine kendi acımasız yapıbozumcu bakışının nesnesi haline gelir.

Bu yüzden, ben praksisin bir sosyologun hiçbir zaman en güçlü davası olmadığını düşünüyorum. Pratik öneriler için kimse bir sosyologa danışmıyor. Sosyolojinin ilk vaadi ikinci dereceden gözlem yani diğer insanların günlük yaşamda yaptığı ayrımları gözlemlemektir. Sosyologun sosyal karmaşıklık karşısında aldığı tutum sabırsızlık, umutsuzluk ya da panik halinden öte, olayların nasıl olduğuna korku ve saygıyla karışık bir çeşit meraktır.

Sosyolojik duruşun bu kaçınılmaz özelliği göz önüne alınarak bu nokta da, gelişmekte olan toplumlarda çözüm önerileri sunmak yerine gözlemden keyif alan bir disipline yer olup olmadığını sormanın oldukça mantıklı olduğu söylenebilir. Nitekim ben de kendime pek çok kez bu soruyu sordum.

Yine de, toplumun çabuk çözümler üretmek yerine dünyanın sorunsallaştırıldığı çerçeveleri sorgulayacak entelektüel tutuma yer açmasının bu zamanların haricinde başka bir dönemde daha önemli olmadığını iddia edeceğim. Siyaset mesleği bilim insanlığından farklı bir mizaç gerektirir. Kendini sürekli analiz etme alışkanlığına sahipseniz etkili bir politikacı ya da toplumsal aktivist olamazsınız. Bence, düşümsellik siyaseti uygulanan kişinin en kötü düşmanıdır.

Siyaset dünyasının içine çekilmeye karşı koymayı iyi bildiğimi sanıyordum. Ama yanıltılmışım. 2009 yılında ortaya çıkan bazı işaretleri takip ettim ve ülkenin sevilmeyen başkanı Gloria Macapagal Arroyo'nun, kendi dönemi sonunda, siyasi misillemelerden kendini korumak için parlamentoda bir koltuk arayacağı sonucuna vardım. Biz aynı bölgenin meclisine ait olduğumuz için, kendimi aday olarak koyarak onu durdurabileceğimi sezdim. Bu fikri aptalca bir fikir olarak dışarıda bırakmak yerine bir kibirli bir anımda bununla eğlenmeyi tercih ettim.

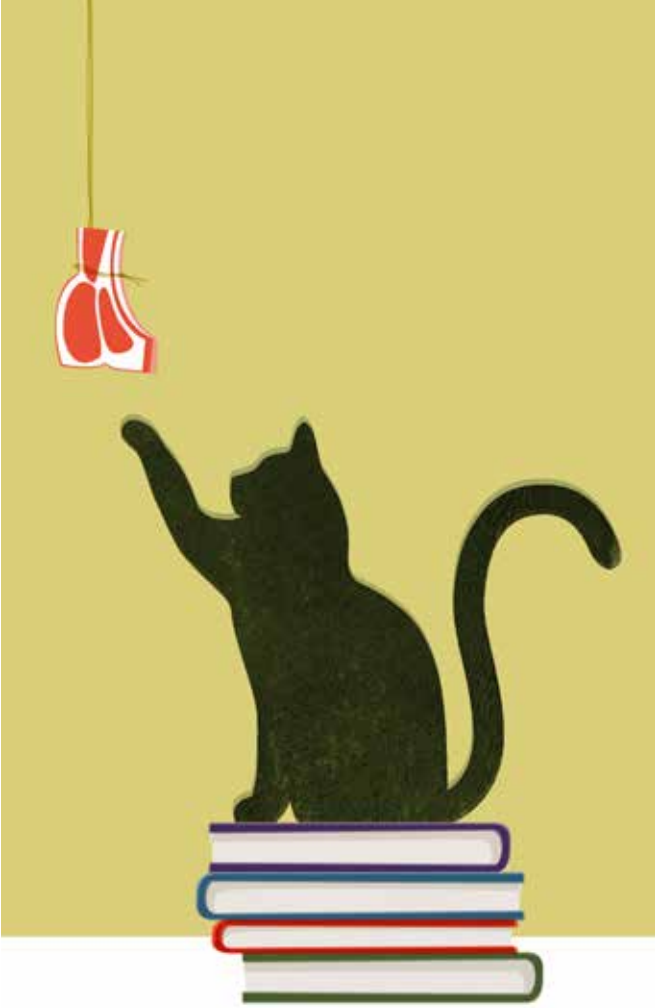
Kendi ülkesinin siyasi Goliath'ını durduracak David rolünü üstlendiğimi önceden biliyordum. Bu Mesih'ini arayan bir ülkenin büyük bir hikaye hattıydı. Ama bir sosyolog olarak ben araçsal sınırları geçildiğinde alınacak risklerin tamamen farkındaydım. Seçim bölümünün sorunlarına dair özel olarak hiçbir şey bilmiyordum. Daha önce herhangi bir kamu görevi için aday olmamıştım. Seçim kampanyası için mali kaynağa sahip değildim.

En önemlisi, geleneksel siyasete uygun bir mizacı yoktu. İktidara adayken onu sürdürme isteğimin olmadığını biliyordum. Ama kendimi dönüşü olmayan bir noktada bulduğum için tüm ömrünü anlamaya, yorumlamaya çalışarak geçirdiğim sınırlı zamanda yeterince kavrayamadığım biçimlere sahip bu dünyaya girmeye hazırlanmaya başladım. Adalığımı açıklayacağım gün, kişisel kaprislerimi şımartmak için ailemin zamanını ve birikimlerini israf etmeye değmeyeceğine karar verdim. Bu kararım, benden büyük bir savaşa girmemi bekleyen kişilerce eleştirildi ve bu kişiler arasında arkadaşlarım da bulunmakta idi.

Bilgi ile donanmış, kamusal alanda çalışan bir sosyolog olarak kendinizi sıklıkla güce kafa tutarken bulabilirsiniz. Bir sosyolog olarak kalmak istiyorsanız, bunu bir siyasetçi ya da bir parti üyesi olarak değil toplumun bir parçası olarak yapmaya özen göstermelisiniz. Bir sosyolog olarak göreviniz siyasetin koşulları dahilinde kazanmaya çalışmak değil siyaseti sorgulamak olmalıdır. ■

> Ters Tepki İran Üniversitelerinde Toplumsal Cinsiyet Ayrımı

**Nazanin Shahrokni, Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley, ABD
ve Parastoo Dokouhaki, Gazeteci, Tahran, İran**

İllüstrasyon: Arbu.

6 Ağustos 2012’de, yaklaşan yeni öğretim yılı ile birlikte, İran’daki hükümet destekli Mehr Haber Ajansı, ülkedeki 36 üniversitede, 77 çalışma alanında kadınların çıkarıldığını duyuran bir bülten yayınladı. Bildirilen kısıtlamalar, uluslararası bir kargaşa uyandırdı. İranlı insan hakları avukatı ve İngiltere’de sürgün, Nobel ödüllü Şirin Ebadi, BM genel sekreteri Ban Ki-Moon ve BM İnsan Hakları Yüksek Komisyonu üyesi Navi Pillay’a, “kamusal alandaki tutkulu varlıklarını tolere edemeyeceğinden dolayı, kadının ev içi özel alana döndürülmesinin, mevcut İslam Cumhuriyeti siyasetinin bir parçası olarak” tanımlanmasını kınayan bir mektup yazdı. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Victoria Nuland, 21 Ağustos’ta “Kadın haklarını korumak ve eğitim de dahil olmak üzere, yaşamın tüm alanlarında ayrımcılık karşıtlığını garantileyen İran’ın kendi yasalarının ve uluslararası yükümlülüklerin uygulanması için İranlı otoritelere” çağrısını duyuran bir bildiri okudu.

İran’da, yüksek öğretim görevlileri savunma ve mevcut toplumsal cinsiyet ayrımcılığını inkar yoluna gittiler. Kısıtlamaların kamusal yüzü olan kabine bakanı, Kamran Danışçı, hikayenin BBC Farsça ve Amerika’nın Sesi tarafından şişirildiğini öne sürdü. “Eğer mutsuzlarsa, doğru şeyi yapıyoruz demektir”¹ dedi.

İran’da süren akademik yıl ile birlikte, İslam Cumhuriyeti’nden ve Batı’dan gelen her iki dönüşün de bir şekilde yanıltıcı olduğu açık. Yeni kısıtlamalar uzun soluklu toplumsal cinsiyet ayrımcılığı tasarısının bir parçası ve hem kadınları hem de erkekleri etkilemekte. Bu tasarılar İslam Cumhuriyeti’nin ilk yıllarına dayanmakta ve farklı amaçlara hizmet etmek üzere farklı hükümetlerce denendi. 1980’lerde devlet, cinsiyetlerin ev dışında karışmasının “İslam-dışı” ve kamu ahlakı için tehlikeli olduğu fikri doğrultusunda, kadın ve erkeği kampüs içinde fiziksel olarak ayırmak için çalıştı. Bugün, fanatikler kampüsü yeniden “İslamileştirmek”, ama İran’da yüksek öğretimin feministleşmesinin istenmeyen sonuçlarını da önlemek istiyor. Yeni toplumsal cinsiyet ayrımcılığı önlemleri öncelikli olarak eğitimde, evlilikte ve iş piyasasında ve devleti, işsizlik ve genel ekonomik halsizlik ortasında siyasi baskıdan korumak için erkeğin yaşam şansını korumayı amaçlıyor.

>>

İran Dini Lideri Ayetullah Hamaney'in gölgesindeki kadınlar.

> Şeytan Ayrıntıda Gizlidir

Genel olarak İran'daki bu toplumsal cinsiyet ayrımı rejimi, ülke genelinde üniversitelerde, düzensiz de olsa, tatbik edilen farklı uygulamaların karmaşık bir bileşimi.

Birçok üniversite, İslam Cumhuriyeti'nin ilk döneminden beri etkili olan, her çalışma alanında kadın ve erkek için belirli bir sayıda yerin tahsis edildiği katı toplumsal cinsiyet kotalarını genişletti. Örneğin, İran yüksek öğretiminin amiral gemisi kabul edilen Tahran Üniversitesi, hemen her disiplin için sınıflardaki yerin yarısını erkeklere ve yarısını kadınlara ayırır. Bu yarı yarıya kota sistemine istisnalar bulunmakta: yine başkentte bulunan Shahid Beheshti Üniversitesi, 60'ı kadın ve 50'si erkek, 110 hukuk öğrencisi kabul etti.

Diğer okullar kadın ve erkek öğrencileri, en azından teoride, çalışmalarında iki ayrı yol izleyecekleri iki gruba ayırıyor. Güz dönemi erkekleri, bahar dönemi kadınları kabul ediyorlar. Ne var ki pratikte, süreç boyu ayrımın denetimindeki eksiklik ile birlikte, yollar bir şekilde karışıyor ve kadın ve erkekler sıklıkla aynı seçmeli derste bulunuyorlar. Tıpkı İran'ın merkezindeki Arak Üniversitesi ve dağlık batıdaki Lorestan Üniversitesi'nde olduğu gibi. Bu politikalar genelde vilayet üniversitelerince uygulanıyor. İslam Cumhuriyeti tartışmalı girişimlerini denemek için genellikle vilayetleri kullanmaktadır.

Yine de diğer üniversiteler, iktisadi ve kültürel nedenlerle geleneksel olarak "erkekçe" bulunan çalışma alanlarını

geniş şekilde erkeklere ayırdı. Sadece erkekler için olan programlar medyada geniş yer tutarken, bazı kurumlar da belirli çalışma alanlarını -genellikle "kadınca" olanları- sadece kadınlara ayırdı. 2012 yılında Shahid Chamran Üniversitesi, tarih, Fars edebiyatı, psikoloji ya da eğitim bölümlerine hiç erkek kabul etmedi.

Yine de, yeni bir tek tip toplumsal cinsiyet kabulü için ülke çapında uygulanacak bir yol görünmüyor. Çeşitli üniversiteler tedbirleri geliştirmeye çalışıyor ve "erkekçe" ve "kadınca" çalışma alanları arasında keyfi bir çizgi çiziyor.

Toplumsal cinsiyet ayrımı, ne var ki, yalnızca kabul memurlarının idari uygulamaları ile sınırlı değil. 1980'lerin başlarında, aşırı gruplar yeni İslam Cumhuriyeti'nden dersliklerde toplumsal cinsiyet ayrımı olmasını talep etti ve bazı durumlarda, bölücüler gerçekten de kadın ve erkek sıraları arasında dikildiler. 1979 devriminin lideri Ayetullah Ruhullah Humeyni, resmi olarak bu uygulamaya karşı söylemde bulundu. Bölücüler düşürüldü lakin toplumsal cinsiyet ayrımı dayandı. "kız kardeşler" ve "erkek kardeşler" in ayrı şeritlerde yürümesi ya da ayrı yerlere oturmasını söyleyen işaretler koridorlara, sınıflara, kütüphanelere ve kafeteryalara kadar konuldu. Sonuçta bu kısıtlamalar, öğrencilerin her hareketini denetlemek zor ve maliyetli olduğu için canlılığını yitirdi. Bilim Bakanı Danışçı bu tedbirleri geri istiyor: "Bu öğretim yılından itibaren erkek ve kadın öğrenciler ayrı sıralarda oturmak zorunda olacaklar ve bu süreci denetlemekten üniversite dekanları sorumludur."²

Danışçı, tek toplumsal cinsiyet üniversiteleri için din adamlarından ve İran meclisinden de destek topluyor. Bakanlık hedeflerinin her vilayette, sadece kadınlar için bir üniversite inşa etmek olduğunu söylüyor.³ Devletin kadınları bu sadece-kadın için ayrılmış alanlara mı yönelteceğini yoksa kadınlara yüksek öğretimde daha fazla seçenek mi sağlayacağını göreceğiz. Yine de, geçmiş deneyimler gösteriyor ki, kadınlar bu alanları genelde kamusal alana erişimlerini ve buradaki varlıklarını genişletmek için kullanıyorlar.

> Ateş ile Barut, Kedi ve Ciğer

Muhafiflerle karşı karşıya kalan Danışçı, toplumsal cinsiyet ayrımı politikalarının "Dini Lider'in talepleri doğrultusunda"⁴ olduğunu öne sürdü. Aslında, 1980'lerin başında dersliklerdeki sınırlara karşı muhalefetine rağmen dini lider Ayetullah Hamaney, reformist Mohammed Hatemi yönetimi süresince, 1990'ların sonlarından itibaren toplumsal cinsiyet ayrımı kavramını benimsemiş gibi görünüyor. Bir derste, Lider, dönemin bilim bakanı Mohammed Moin'i şöyle azarladı: "Karma okul gezileri ve dinleme yerleri? Şaşkına döndüm! Dünyada, gayet normal olarak, cinsiyetlerin bir arada oldukları yerler var. Ama ülkemizde, İslami bir çevrede, durum aynı değil."⁵ Hamaney'in Tahran'daki Kaheje Nasir Tusi Üniversitesi temsilcisi Hojjat-ol-İslam Nabiallah Fazlali, kampüste yaşadığı "uygunsuz arkadaşlıklar"ın "acı hatıralar"ından bahsederek Lider'in 2009'daki fikirlerine derinlik getirdi. "Kadın ve erkek ateşle barut gibidir," diye devam etti Fazlali. "Eğer ayrı yerlerde tutmazsanız barut alev alır." Kadın ve erkeği birbirine çeken şey "içgüdü ve şehvet"ten başka bir şey

>>

değildir. “Kediye ciğer atarsanız, ciğeri yiyecektir. Nasıl yemesin?”⁶ Her iki metaforunda da genç erkekler, genç kadınları kelimenin tam anlamıyla yiyip bitirmeye hazır, yine de din adamlarının aslen erkekler için endişelendikleri açık.

Geçen yılın (2012) başlarında, gençliğe hitap eden dini bir televizyon programında, Hamaney’in Shahid Beheshti Üniversitesi’ndeki kültürel temsilcisi Hojjat-ol-İslam Naser Naghavian, derslikte bir kadın öğrencinin arkasında otururken cinsel arzu duymasının dinen caiz olup olmadığını soran genç bir erkek öğrencinin büyük hayal kırıklığını hatırlattı. Naghavian’a katılan MP Mottahhari şöyle açıkladı, “Eğer kadın ve erkek bir arada olabilecekse, batıda olduğu gibi cinsel ilişkiye de izin vermemiz gerekir. Aksi halde, cinsel isteğin bastırılması bir çok zihinsel ve psikolojik probleme yol açar.”⁷ Vekillerin fikrine göre, eğer cinsiyetler serbestçe bir arada bulunuyorsa, genç erkekler arzularını baskı altına tutmak zorunda kalacaklar. Küssadan hisse, eğer kedi ciğeri yiyecekse, ciğer ortadan kaldırılmalı gibi görünüyor.

> “Modern Kadının Gölgesinde Kaybolmak”

Ahmedinejad yönetimi altındaki toplumsal cinsiyet ayrımı hareketlerinin ve İran üniversitelerinde kadının konumu hakkında endişelerin altında yatan tek etken cinsellik yönetmeliği değil. 1998’de, İran tarihinde ilk kez, üniversiteye kabul edilen kadınların sayısı erkekleri geçti. O zamandan beri kadınların üniversitedeki yeri genişledi. Genel feminizasyon eğilimi sadece lisans eğitimi ile sınırlı da değil. Kültür Devrimi Yüksek Konseyi Alt bölümü, Kadınların Sosyal ve Kültürel Konseyi’nden Fereshteh Roohafza’ya göre, son on yılda, yüksek lisans eğitimindeki kadınların sayısı 26 kat artarken, doktora programlarındaki kadınların sayısı yüzde 269’luk bir artış gösterdi.⁸

Hükümet yetkilileri ve devlet yaptırımındaki haber ajansları bahsi geçen bu niceliksel figürleri, kadın okur-yazar oranlarındaki hızlı artışı (özellikle kırsal alandaki) gösteren sayısal değerler ile birlikte, İslam Cumhuriyeti’nin kadın haklarını savunduğunu dünyaya göstermek için sürekli olarak kullanmakta. Yine de, istatistikler iktidar koridorlarında kaygı kaynağı. Parlamento’nun eğitim ve araştırma komisyonu üyesi Tayebeh Safaei, kadınların eğitimdeki gözle görünür kazanımlarından endişeli: “Bu dengesizlikler toplumsal krizlere yol açabilir.”⁹ “Toplumsal kriz” nedir? Tüm muhafazakar basın ve bağlantılı yorumcular erkeklerin eğitim ve iş gücü kayıplarından rahatsızlar (gerçekte erkekler iş piyasasında sayı ve gelir bakımından kadınlardan üstünler ama algı aksi yönde). Şöyle bir makale erkeklerin zaferi için bir ağıt gibi okunur. “Modern erkek” yazar işaret eder, “modern kadının gölgesinde” kalmıştır: “Erkeklerin küçük ortaklar haline geldiği açıktır. Modern erkeği tanımlamak için “mağlup” en iyi sıfattır. Efeminitik modernliğin kalbindedir: Erkekler artık eskiden oldukları erkekler değildir. Kadınlar, tıpkı güneş gibi, merkezdedir ve erkekler, tıpkı ay gibi [ışığı güneşin bir yansıması olan], yararsız ve itaatkar halde kendi sınırlarında sürgündürler.”¹⁰

> Erkeği ve Devleti Korumak

Gençler için tasarlanmış devlet dergisi Hamshahri Javan, 15 Eylül 2012 sayısında, bütün bir bölümünü kadın başarıları için ayırdı ama onları tehlikeli olarak gösterdi. Kapaktaki ana başlık şöyleydi: “Eller Yukarı! Kadınlar Toplumsal Alanlarda Pusuda: Önce Üniversiteler, Sonra Spor ve Şimdi Kilit İşler. Sıradaki Hedef Ne?”

Saldırı tüfeği ile donanmış, saçları iki yana örgülü, yüzü yere dönük bir kız, duvara gölgesi yansımış şapkalı, uzun, ince bacaklı bir adam. Resim, 1990’larda Farsça dublajlanıp devlet televizyonunda gösterilmiş Japon anime çizgi dizisi (1912’de Jean Webster tarafından yazılmış Amerikan romanı Daddy-Long-Legs’ten uyarlanmış) Judy ve Uzunbacak’ı anımsatıyor. Dizi, sadece silüetini gördüğü varlıklı bir adam sayesinde üniversiteye giden bir kızın, Judy Abbott’ın hikayesini anlatıyor. Hamshahri Javan’ın kapağının mesajı İran’ın Judy Abbott’larının erkek hamilerine duydukları ihtiyacın artmakla kalmadığı, ayrıca onlara düşmanlık da besledikleri gibi görünüyor.

İran yüksek öğretiminin feminizasyonu, İslam Cumhuriyeti’nin iç ve dış siyasi ayrılıklarından ziyade, toplumsal değişim kaynaklı bir olgudur. Yeni toplumsal cinsiyet ayrımı rejimine muhalefet, sadece öğrenci ve profesörlerden değil, muhafazakar kadın gruplarından da gelmekte. Eleştiriler öyle şiddetli oldu ki Shahid Chamran gibi bazı üniversiteler, genç kadın ve erkeklerin nerede ve ne çalışacaklarına dair mevcut kısıtlamaları iptal ettiler.

Bununla birlikte İran basını ve kamu görevlilerinin ifadeleri, bedeli kadınlarca ödense de, aslen nedeni, erkeklik krizi cinsel agresiflik olarak somutlaşan, belirsiz bir gelecek karşı karşıya kalan eğitimsiz erkeklerle alakalı tırmanan endişe olan toplumsal cinsiyet ayrımı politikalarına taze bir dönüşü işaret ediyor. Devlet, güçlü kadınlığa veda öpücüğü vermek yerine, iktidarsız erkeklığe bir hayat öpücüğü vermek istiyor ve bu, erkeklerin duygularıyla alakalı değil. İran ekonomik krizde, yaptırımlarla sıkıştırılmış, riyalin devalüasyonu ile sersemlemiş ve yüksek işsizlik oranı ile yıpranmış durumda. İran devleti kontrolündeki fanatikler, varsayımları en çok kendilerini korkutan işsiz erkekler öncülüğündeki toplumsal huzursuzluğu bertaraf etmek için mümkün olan tüm önlemleri alıyor. ■

¹ Khabar Online, Ağustos 12, 2012.

² Fararu, Temmuz 7, 2011.

³ Fars Haber Ajansı, Temmuz 5, 2011.

⁴ Öğrenci Haber Ajansı (İran), Ekim 24, 2011.

⁵ Farda Radyosu, Kasım 20, 2009.

⁶ Parsine, Temmuz 6, 2011.

⁷ Khabar Online, Ekim 1, 2011.

⁸ Fars Haber Ajansı, Şubat 10, 2012.

⁹ Tebyan, Temmuz 10, 2012.

¹⁰ Rasekhoon, Nisan 30, 2012.

> İran'daki Yeşil Hareketin Arkasında Kim Var?

Simin Fadaee, Humboldt Üniversitesi, Almanya

Yeşil Dalga belgeselinin, *Yeşil Hareket'in* gücünü resmeden poster.

iran'ın Yeşil Hareket'i, 2009 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Mahmud Ahmedinejad'ın en büyük rakibinin destekçilerinin sokakları doldurması ve seçim sonuçlarını protesto etmesinin ardından ortaya çıktı. Protestocular daha sonra kendilerini, gerçek ve sanal ortamda aktif olan, karmaşık ve popüler bir harekete dönüştürdü. Ben de, Orta Doğu'da son dönemdeki ayaklanmaların sosyal aktivistleri üzerine süregelen tartışmalar ışığında, İran'ın Yeşil Hareketi'ne katılmış sosyal tabanı inceleyeceğim.

“Post-İslamlaşmış Çevre” olarak bahsettiğim, yeni ortaya çıkmış toplumsal gücün ana aktör olduğunu savunuyorum. Bu çevre, 2009'daki İran Yeşil Hareketi'nin merkezinde bulunmaktaydı. Bir yıl sonra benzer güçler Arap Baharı'nın özünü şekillendirdi.

Yeşil Hareket, 1990'larda ortaya çıkmış ulusal toplum hareketi olan Reform Hareketi bağlamında anlaşılmalıdır. Bu 1979 devrimi sonrası İslamcılığın uygulanması ve ardından, 1980'lerin sonuna doğ-

>>

ru, yapılan ekonomik reformlara bir tepkiydi. Yeşil Hareket, Reform Hareketi'nin çerçevesi içinde ve onun devamı olarak ortaya çıktı.

Devrimden hemen sonra, İslamcılık toplumsal yapının tüm yönleri üzerinde hakimiyet kurmaya başladı. Bu, ekonomi, siyaset ve toplumun çeşitli taraflarının “yeni” İslami kurumlarca denetleneceği ve mevcut kurumların İslami kanun ve düzenlemelere göre yeniden şekillendirileceği anlamına geliyordu. 1988’de Irak’la olan savaşın bitmesinden ve Ruhullah Humeyni’nin ölümünden sonra, piyasa ekonomisi, geçmiş yılların İslami devletçi politikalarını dengelemek üzere gelişmiş oldu. Bu ortam içinde, çeşitlendirilmiş bir kamusal alan için çağrıda bulunan Reform Hareketi ortaya çıktı.

Pierre Bourdieu, insanların farklı -yeni- durumlara, “habitus” olarak adlandırdığı bir takım içselleşmiş tasarruflara bağlı olarak karşılık verdiğini savunur. Benzer kaynaklara erişimi olan ve benzer hayatlara yönelen benzer davranışlara sahip insanlar, “sosyal çevre”ye eklenir. Başka bir yerde, 1990’ların başlarında İran’da İslamcılık ve piyasa ekonomisinin kesişimi ile oluşan sosyal yapı değişimleri temelinde beş temel sosyal çevrenin ortaya çıkışını inceledim.¹ Burada bu çevrelerden biri üzerine odaklandım, “post-İslamlaşmış çevre”, çünkü Yeşil Hareketin ardındaki sürükleyici güç buydu.

Post-İslamlaşmış çevre, yüksek öğretime ve internete erişimi olan, akademisyenler, sanatçılar, gazete-

ciler ve öğrenciler gibi, kentli orta sınıf sakinlerinden oluşuyor. Onlar “eksi” anlatıları ve İslami Cumhuriyet’in temsil ettiği fikirleri reddediyorlar ve “yeni” bir toplum fikrini benimsiyorlar. Diğer çevrelerle karşılaştırıldığında en yüksek seviyede küresel kültürel sermayeye sahip; yabancı dil yeterliliği, internet erişimi ve yurtdışı seyahati gibi. Bu çevrenin bazı üyeleri İslamlaşma sürecinin eski destekçileri, yine de ulusun temel prensibi rolünü üstlenen bağlayıcı bir güç olarak İslami reddediyorlar. Çevreyi birleştiren ve sonuçta taleplerini canlı tutan şey ise büyümekte olan farkındalık ve sosyal çoğulculuk, sivil haklar ve liberal demokrasi gibi konulardaki ortak anlayış.

1997’de Muhammed Hatemi’nin seçilmesi ve reformu desteklemesi Reform Hareketi için büyük bir zaf ferdi, ama Ahmedinejad geleneksel orta sınıf çevrelerini, işçi sınıfı çevrelerini ve kırsal çevreyi çeken ekonomik ve popülist konulara odaklanarak 2005 seçimlerini kazandı. Sonraki yıllarda bu gruplar işsizlik ve yavaş ekonomik büyüme ile hayal kırıklığına uğradılar ve 2009’dan sonra ekonomik koşulları bozuldu. Dahası, Hatemi döneminde Reform Hareketi’nin eriştiği tüm temel demokratik kazanımlar geri alındı.

Reformist aday Musavi’nin, sonradan Ahmedinejad’ın tartışmalı yeniden seçimiyle harekete geçen takipçilerinin taşan desteği ile 2009 seçimlerinden haftalar ve aylar önce değişim meltemleri başladı. Sonrasında, bu muhalefet daha geniş siyasi konuları kapsayacak şekilde

genişleyen Yeşil Hareketin parçası haline geldi.

Post-İslamlaşmış çevre, erken dönemlerinde Yeşil Hareket’in özünü şekillendirdi. Yine de, hareketin ilerlemesi ve özellikle Yeşil Hareket’in yükselişi, ancak geleneksel orta sınıf ve işçi sınıfı çevreleri gibi diğer sosyal grupların da katılımıyla mümkündü. Ekonomik yıkım ve siyasi haklardan mahrum edilme ile karşı karşıya kalanları destekleyecek kurumların yetersizliği sebebiyle, Yeşil Hareket giderek kendisini rejim karşıtı siyasi bir muhalefet olarak gördü. Sonuç olarak, İran’ın eski siyasi, sosyal ve ekonomik yapısının temelden değişme potansiyeli ile, çok katmanlı ve farklı bir hareket haline geldi. ■

¹ Fadaee, S. (2011) “Kampitalizm, Eşitsizlik ve Sosyal Hareketlerin Küresel Genişlemesi: İran Örneği” Boike Rehbein’de (ed.) *Gelişen Toplumlarda Küreselleşme Ve Eşitsizlik*. Basingstoke: Palgrave-Macmillan.

> Geçmişini Sahiplenmek İran'da Yeşil Hareket

Abbas Varij Kazemi, New York Üniversitesi, ABD

İran 2009'da, "Yeşil Hareket" olarak bilinen, beklenmedik bir toplumsal hareket sahne oldu. Bu çevresel bir protestodan ziyade, cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarından, ifade ve reform için uyanan genç arzu ve ulusal siyasi iyimserliğin kolektif dalgasından kaynaklanıyordu. Yurtiçi ve yurtdışında İranlılar hukuki ve siyasi reform çağrısı ile sokakları doldurdu. Bazıları Yeşil Hareket'i dini bir hareket olarak tanımlıyor. Her ne kadar hareket dini ikonog-

rafi ve söylemleri içerse de, göstericiler onları yeniden tanımlanmış bir bağlamda ve siyasi çerçevede kullandıkları için bu unsurlar dini öneminden sıyrıldı. Sembol ve ritüelleri yeniden tanımlama süreci Michel de Certeau'nun, devletin protesto için alan bırakmadığı durumlarda, insanların erişilebilir olanı, İran için bu din alanıdır, ele geçireceğini belirten taktik kavramını örneklemektedir.

Devletin stratejileri insanların

Yeşil Hareket, yeniden anlamlandırma stratejisinin bir parçası olarak "yeşil" rengin tarihsel anlamını sahiplendi ve "yeniden siyasallaştırdı."

taktikleri ile uyumuyordu. Dindarlığın devlet destekli ve organize edilmiş ritüelleriyle çalkalanan bir ülkede, manipüle edilebilir birçok alan -zaman ve mekân- mevcuttur. Bu nedenle, Yeşil Hareketin dindarlığı, yani "Yeşil İslam", sadece yeni bir sosyal hareketin söylemsel bir unsurudur. Yeşil Hareket bir alt >>

Photo: shaigan

FARS NEWS AGENCY

Yeşil Hareket, İslami devletin merkezi kurumlarından birini kabul ederken, onun kutsal ilkerlerinden birini, kadın erkek ayrımını ihlal etti ve kendi "Yeşil Cuma Namazı"nı yarattı.

grubun, zaman zaman kendini çarpıcı biçimlerde ortaya koyan Tahran orta sınıfının hareketinin bir uzantısı olarak kabul edilebilir. Bu nedenle, İran'daki sosyal dönüşümler her zaman, İran orta sınıfınca protesto türlerine uyarlanmış din ve otoriteyle müzakere yöntemine doğrudan bağlıdır.

> "Sessiz Gösteri"

15 Haziran 2009'da, Tahran'ın ana caddeleri bir "sessiz gösteri" ile kaplandı. Sessizlik gelmeden sadece üç ay önce, seçim kültürü caddeleri canlılık ve umutla dolduruyordu. Haziran, 2009 seçiminden önce, günlük yaşam iyimser siyasetin ruhuyla cesaretleniyordu. İnsanlar polis müdahalesi korkusu olmadan toplanmaya, araba farlarının parlamasına ve ellerin umut duygusuyla uzanmasına alışmıştı. Seçimlerden sonra, 15 Haziran "sessiz gösteri"si İran Yeşil Hareketi'nin kaderi için bir dönüm noktası olarak kabul edildi. Gösteri, yüz binlerce protestocuyu, katılımcıların sessizce yürüyüş yaptığı Azadi Meydanı'na çekti. Protestocuların elleri bu kez seçim öncesi coşkusu ile değil, protesto için yükselmişti. Bu sessiz protesto hükümetin, halkın toplanması ya da tartışmalı cumhurbaşkanlığı seçimi sonrası örgütlenmesini yasaklayan kararına duyulan öfke ile ateşlendi. Şah'ı devirmiş 1979 devrimine neden olan atalarından farklı olarak, Yeşil Hareket katılımcıları normal

hayatlarına devam etmek, devrimi hükümetin ya da devletin gözetimine bırakmak için eve dönmedi. İran orta sınıf gençliği, faaliyette kalmak ve talepleri için mücadele etmek için yol aramaya devam etti. Her ne kadar hükümet Yeşil Hareket eylemlerini sonlandırmak için sıkı önlemler alsada, katılımcılar protestoya devam etmek için yenilikçi yaklaşımlar arayışında oldu.

İran'ın sıkı ve hoşgörüsüz siyasi yapısı içinde, toplumsal hareketler nasıl mümkündür? İnanıyorum ki Certeau'nun taktik ve strateji kavramları¹ bu olasılıkları işaret ediyor. Onun çalışması dâhilinde, son derece karmaşık iktidar yapısına sahip ve nüfuzlu bir devlet varlığının olduğu toplumlardaki direnç, ancak görünmez, taktikli ve gizli icraatlarla varlığını kazanabilir. Certeau'nun izinde, Yeşil Hareket'in belirli yer ve sembollerin amaç ve rollerini yeniden tanımlamayı nasıl başardığını göstermeyi amaçlıyorum.

> Yeşil Rengi Yeniden Siyasallaştırmak

Hareketin ismi ve sembolleşmiş rengi -yeşil- ile başlayabiliriz. Cumhurbaşkanlığı seçimimden sonraki siyasi olarak çalkantılı yıllarda, derin kültürel ve dini köklere sahip İran tarihi bağlamında anlaşılması gereken yeşil renk, protesto edışı ve muhalifliği simgeliyordu. Bir yandan, yeşil renk dini anlamını

korumaktadır. Şii Müslümanlar arasında, peygamber Muhammed ve ailesine dayandırılarak kutsal kabul edilir. Geçmişte, yeşilin kutsal doğası, Şii Müslümanların baskın çoğunluğa (Sünni Müslümanlar) karşı çıkışını ve protestolarını da temsil etti. Şii kültürü tarihi boyunca, yöneten kesimlerden gelen her tehdide karşı, yeraltı direniş ağlarının oluşturulması da dâhil, aktif muhalefet geliştirdi. Yüzyıllar boyunca, Şii Müslümanlar protestolarını yeşil rengi kullanarak ve sergileyerek ifade ettiler, örneğin, şehit olan arkadaşlarının yasını ritüelleştirmek için. Şii Müslümanlığının hâkim olduğu 16. yüzyıldan beri, yeşil renk İran kültürel kumaşının kutsal bir parçası haline geldi. Bu nedenle, yeşil zaten, kentli orta sınıf liderlerinin onu dini direniş ve rejim karşıtı protesto sembolü haline getirdiği Temmuz 2009 tarihinden önce de İran'da siyasi bir öneme sahipti.

2009 seçimlerinden birkaç ay önce, Tahran sokakları, arabalar ve insanlar yeşil ile kaplanmıştı- yeşil her yerde görünür haldeydi. Hatta İranlı blogcular Hareket'e desteklerini web sitelerini yeşille donatarak internette de gösterdi. Onun aynı anda her yerde var oluşu şehre, şehir sakinlerine ve muhtemel siyasi reforma taze bir canlılık getirdi. Öncesinde şifa ya da merhamet arayan ölümcül hastalar için tılsım kabul edilen yeşil bez bileklikler, Tahran'ın orta sınıf gençliği tarafından giyilen üniformanın önemli bir parçası haline geldi. Bu kabul artık fiziksel hastalıklar yerine daha kritik hastalıklar için -İran'ın siyasi ve sosyal sağlığı- iyileşmeyi temsil ediyordu. Bu noktada, yeşil rengin kolektif donatımı ve sergilenmesi yeni bir protesto alanı haline geldi.

>>

>Eski Sloganları Tersine Çevirmek

Yeşil Hareket'in stratejisi 1979 devriminde Tahran sokaklarında kullanılan -devlete meydan okuyuşu temsil eden- sloganları uyarlamaktı. 1979 devrimi sonrasında, yeni hükümet, İran İslam Cumhuriyeti, resmi ideolojisinin bir parçası olarak protestocuların slogan ve söylemlerini benimsedi. Devlet artık hareketin esas yaşamını temsil etmediği için zamanla İranlıların çoğu devrimci söylemi unuttu. Ama 2009 yılında, protestocular, mevcut rejimin etkisinde ya da gündeminde olmaksızın, 1979'u tekrar hayata döndürerek sloganları mezardan çıkarttı. Yeşil umut kol bantları takan genç orta sınıf İranlılar yürüyerek ve 1979'un amaca uygun sloganlarını bağırarak caddeleri doldurdular. Bu tür sloganlar ve duygular Ernst Bloch'un, "gelecekteki muhtemel olanaklar"a ulaşmak için geçmişin yerine getirilmemiş özleminin tasarlanması fikrini temsil ediyordu. Böylece, Yeşil Hareket, devletçe işletilen medyanın klişeye dönüştürdüğü ve şimdi devlete karşı söylenen, 1979'un devrimci popüler "Bağımsızlık, Özgürlük ve İslam Cumhuriyeti" sloganını yeniden kullandı.

Protestocuların sloganlar İslam Cumhuriyeti'ninkileri yansıtır gibi görünse de, asıl etkilerini, yepyeni bir anlamı, yani 1979 devriminin bitmemiş bir proje olduğunu ifade etmek üzere kaybettiler. Bir dönem unutulmuş siyaset, "Allahu Ekber" ve "Ya Hüseyin, Mir Hüseyin" gibi sloganlarla geri döndü. Eski bir 1979 sloganı, sekiz yıl süren İran-İrak savaşında, İranlı askerlerin düşman üzerine saldırırken "Allahu Ekber" ya da "Allah Yücedir" diye bağırırken askeri bir slogana dönüştü. Slogan 2009 seçimleri sonrasında protestolarda yeniden siyasileştirildi. "Ya Hüseyin, Mir Hüseyin" bir dönem Mir Hüseyin'e, muhalif lider ve Yeşil Hareketin kahramanı Hüseyin Musavi'ye, yardım etmek üzere çağrıda bulunulan, merhum Şii dini lider İmam Hüseyin'e bir gönder-

meydi. Bu şekilde devlet destekli dini sloganlar muhalefetin siyasi ilahileri haline getirildi.

> Anma Politikaları

Yeşil Hareket'in farklı mekan ve alan kullanımı Şii kültürü içinden çıkmıştır. Bu kültürün kökleri, onun azınlık mezhebi rolünde yatar. Hükümetin dini lider İmam Hüseyin'i Aşure Gününde (680) Kerbela'da öldürmesinin ardından, Şii Müslümanlar "Her gün ve her yer Aşure ve Kerbela" sloganını benimsedi. Şii Müslümanlar bu sloganı içselleştirdi ve slogan Şii kültürünün -mirası halen anlatı ve anma etkinliklerinde süren- sembolü haline geldi. Son olaylar Şii Müslümanlar için bir zafer anlamına gelmesede, anma eylemi olarak Aşure'yi İran'da günümüz ritüeli haline getirmek bir zafer olarak kabul ediliyor. Önceki Şii Müslümanlar gibi, Yeşil Hareket protestocuları da Öğrenci Günü, Filistin Günü gibi ulusal tatilleri ve diğer ulusal ve dini etkinlikleri, protestolar ve direniş bölgeleri örgütlemek için fırsat olarak değerlendirdiler. Bu olgu aynı zamanda Yeşil Cuma Namazı ya da Yeşil Dağ Gezileri gibi, hükümete karşı konuşmak için fırsat yaratan, resmi olmayan tatillerin de oluşmasını sağladı.

> Küçük Basın ve Siyaset

"Basın sensin" Yeşil Hareketin güçlü bir sloganıydı, basının, herkesin iletişim kurmak ve muhalif olanı ifade etmek için kullanabileceği güçlü bir silah olduğunu göstermek üzere hükümete bir mesajdı. Muhalif lider Mir Hüseyin Musavi şöyle bildirdi: "Hükümet bir kapıyı kapattığında, alternatif bir pencere aramalıyız. Bir gazete kapatıldığında, yasal çerçeve içinde bir başkası çıkarılmalı. Kapatılan her blog için, onlarca alternatif açılmalı."²

Birçok bağımsız gazete ve web sitesinin kapatılmasının yanında, e-posta ve metin mesajları insanlara ne zaman sokağa çıkmaları gerektiğini bildirmek için kullanılan hayati araçlardı. BBC ve diğer geleneksel basın organları gelişmeleri yakalamaya çalışırken

Facebook gibi sosyal paylaşım siteleri de bu amaca hizmet eden kaynaklar haline geldi. Protestocular, haber ve bilgi paylaşımı için kamera ve telefonlarını kullanarak bir anda vatandaş gazeteci ve bilgi sağlayıcı haline geldiler. Sonuç olarak, olaylar yurtdışı medya kuruluşları tarafından genellikle canlı yayımlandı.

> İktidar Toprakları ve Anma Eylemleri

Yeşil Hareket ilhamını dini toplumsal hareketler ardından alıyor. Dini simge ve söylemleri yaymasına karşın, hareket bu unsurları dini çağrışımından yeni bir temsil ile kuruyor. Burada unutmamız gereken tek şey devletin güçlü yapılarının yeniden hakimiyet kazanmasıdır. Alanlar ve durumların devlet tarafından ele geçirilmesi direniş işe yaramaz kılar, direniş çabaları ise genellikle unutulur. Seçim sonrası protestoların ardından, direniş eylemleri durduruldu- cep telefonları kesildi, metin mesajları denetlendi ve nihayet, Yeşil Hareket sembollerini taşımak yasaklandı. Tahran'daki halk toplantıları ya da insan kalabalıkları seyrekleşti ve birbirinden uzaklaştı. Hareket başlangıcından altı ay sonra, protestoların tüm izleri caddelerden silindi ve insanlar normale döndü. Bununla birlikte, yeraltı yaşam belirtileri, graffiti ve en önemlisi, anma eylemleri protestoyu yaymak için kullanılmak üzere hala mevcut. Öykü anlatan insanlar ile birlikte, yeni bir yeraltı kültürü doğdu.³ ■

¹ De Certeau, M. (1984) The Practice of Everyday Life. Berkeley: University of California Press.

² <http://www.irangreenvoice.com/article/2010/apr/18/2594>

³ Bu makalenin İngilizce halini kontrol etmede yardımcı olan Ali Sabbagi ve Halima Adam' a çok teşekkür ediyorum

Mısır Karşı Devriminin Şiddeti

Mona Abaza, Kahire Amerikan Üniversitesi, Mısır

İskenderiye'de Mübarek rejimi polisleri tarafından öldürülen Khaled Said'in ikonası. Said'in öldürülmesi Ocak 2011 devrimini tetikleyen temel olaylardan biriydi. Said'in ezilmiş ve işkence edilmiş yüzü sayısız fotoğraf ve grafitide çoğaltıldı.
Fotoğraf: Mona Abaza.

Çok sayıda Mısırlı, Müslüman Kardeşler rejimince uygulanan baş döndüren günlük şiddetten nasıl kurtulacaklarını düşünmeye devam ediyor. Bu birçok kişiyi Ocak 2012 tarihinden bu yana geçen iki yıl hakkında tereddüde düşürdü. Birçokları, sakallarıyla Mübarekçi uygulamaları bozuk şekilde yeniden üreten mevcut Müslüman Kardeşler rejimindense, askeri

cuntanın daha katlanılabilir olduğu fikrine kapılmış görünüyor. Rejimin Müslüman faşistlerce belirlenmesinin sayısız makale, yorum, talk şov da yer alması bizlere, yansıtılması gereken Avrupa tarihi dağarcığı ve benzerlikleri olduğunu hatırlatıyor.

Askeri cunta ya da İslamcılar olsun, her iki taraf da mutabık bir iş bölümüyle yönetsin-iki kamp arasındaki yüksek gerilime rağmen >>

Kardeşlik ön planda ve askeriye arka planda olsun-, ya da Sina bölgesi üzerinde ordu ve Kardeşler'in zıt politikaları, ordunun ulusal çıkarları ile çakışan Kardeşler'in üst-milietçi emelleri açık bir savaşı sonuçlansın, bütün bunlar askeri bir darbenin gerçekleşebileceğine dair ipucu bulandıran son gözlemler.

Her iki durumda da, Mısır geçtiğimiz aylarda son derece korkunç sistematik cinayet, kaçırılma, aşagılanma, soyulma, sürüklenme, öldüresiye dövülme ve protestocuların kasıtlı toplu itibarsızlaştırılması olaylarına şahit oldu. Öte yandan, vatandaşları suç ve yağmadan koruyacak bir polis gücünün yokluğunda, bu görevi bir tür "halka özgü adalet" üstlenecek gibi görünüyor. Gecekonudaki insanlar, polis karakollarına yapılan zamansız saldırıların dışında, haydut ve hırsızlardan intikamlarını kolektif cinayetler, canlı yakmalar ve halka açık bir şekilde öldüresiye dövmelerle alıyor.

Bu nedenle bu kısa yazı, yeni bir kamu uyuşmazlık kültüründe -2013'te, tüm şehrin, caddeleri doldurarak ve futbol maçlarını ve benzer kamusal etkinlikleri, turnuvalarını organize etmek suretiyle kitlesel katılımı şiddetle kutlayarak rejim kararlarına karşı koymalarına yol açmış, Mursi rejimince dayatılan sokağa çıkma yasağına duyulan tepki ile örneklenmiş uyuşmazlık- camiasının yeri üzerine yeniden düşünmeyi amaçlıyor. Mart başında ben bu makaleyi yazarken, sivil itaatsizlik Port Said şehrinin hemen her yerinde, her zamankinden daha etkileyici bir kitlesel destekle devam etmekte idi.

Mısır, Mursi'nin iktidara tırmanışından beri, devrimci muhalefetin artan cinayet, kaçırılma ve yaralanmalarına tanıklık etti. O zamandan beri, polis ve protestocular arasında süregelen kent savaşı ve çatışmalarda kamunun gözü önünde uygulanan şiddet, hiç olmadığı kadar korkutucu boyuta ulaştı, öyle ki devrik diktatör Mübarek'in,

İslam rejimi altındaki açıkça ve çekinmeden yapılan insan hakları ihlallerine kıyasla iyi kalpli bir adam olduğuna dair bir fıkra anlatılıyor. Mursi'nin başkanlığı henüz sekiz ay kadar öncesine uzanıyor olsa da, Mısır'ın her yerinde yüz kadar şehide bedel ödetmeyi başardı.(Kahire'yi saymaksızın:Tahrir Meydanı Muhammed Mahmut Caddesi II çatışmaları ve başkanlık sarayı olayları - Port Said, İskenderiye, İsmailiye, Süveyş, Refah, Mansura, Mahalla al-Kubra ve diğer valiliklerde).¹ Port Said'te yalnızca 25 Ocak 2013 tarihinden bu yana, 53 kişi öldürüldü.²

Bugün, birçokları şu soruyu soruyor: Mübarek rejimi altında gerçekleşen sayısız olay da polis şiddeti ve işkenceye aynı derecede kanıt değil miydi? Karakollarda gerçekleşen sayısız işkencenin yanı sıra, devrimi tetikleyen Khaled Said'in İskenderiye'de öldürülmesi olayını hatırlayalım: 2011 Ocak devrimini bunlar tetiklememiş miydi? Öyleyse, şimdi bunun nesi yeni?

Mübarek döneminden onu farklı kılan şey, şimdi, insan onuru talebinden doğan bir devrim sonrası her tür insanlık onuruna yönelik kamusal, tekrarlanan ve sistematik şiddete şahit olmamız olabilir. Bu kolektif fiziki aşagılama devrimi savunduğunu iddia eden bir rejim tarafından düzenli olarak yürütülmektedir. Bu vahşetin kamusal olarak gösterilmesinin, olayları anında yayınlayan medyanın sayesinde, kesinlikle güçlü bir etkisi bulunmaktadır. Belki Mübarek rejiminin, devrimi ıskalamak suretiyle eski kurbanları olarak İslamcılar da, uzun vadede teokratik bir devlete ulaşmak amacıyla takipçilerini kilit işlevlere yerleştirerek, hiç olmadıkları kadar umutsuzca, devleti "Kardeşleştirme"ye çalışıyorlar. Yine de, eski rejim gibi kendilerini kurban edenlerle benzer bir söylemi, yöntemi ve süreci yeniden üretmekle kaldılar, ama tek bir farkla sokaktakilere karşı eski rejimden daha fazla acımasızlar.

Son aylar, Kardeşler'in vasat

taklidine ve karşı devrim için büyüleyici bir vaka çalışması sağlayan iflas içeriğine karşı kolektif bir öfke değilse de, kolektif bir şaşkınlığın oluşmasına sahne oldu. Belki de, Mısırlı psikiyatristlerin son zamanlarda, erkek ve kadınları çıplak soyma, dayak ve tekme, protestoculara zarar verme ya da basitçe öldürme gibi en aşagılayıcı fiziki uygulamaları kamusal alanda kışkırtırken İslami ahlak ve namus çağrısı yapan Mübarekçiler sonrasında şizofrenik unsuruna dikkat çekmesinin nedeni budur. İslami milislerin, genç kadın ve erkekleri yaralama ve işkence yoluyla genç devrimci nesle yönelik intikam dolu fiilleri işleme biçimi, birçok insanı, bu fiillerin sadistçe eğilimlerin yansıması mı, yoksa otoriter kuruluşlarca beslenen uzun bir otoriter karşı kültürün kolektif bozukluğu mu olduğu konusunda meraklandırıyor.

Müslüman Kardeşler silahlı milislerini başkanlık sarayındaki barışçıl protestocuları öldürmek ve işkence odaları kurmak üzere yolladığından beri, nitelik bakımından yeni düzeyde işkencenin çıkışına ve protestocular arasında korkuyu yaymak üzere planlanmış kamusal gösterimlere şahit olduk. Olay 5 Aralık tarihinde, cumhurbaşkanını savunma bahanesiyle gerçekleşti, milisler açık cinayetler yoluyla terörü yaydı.³ Canlı medyada yer almaları şok edici oldu çünkü cinayetleri anında yaydı. Protestocuların hedefli ve sistematik olarak yaralanışı televizyondan izlenebiliyordu. O gece boyunca birkaç uydu kanalı, protestoculara karşı gerçek mermi kullanan silahlı milislerin görüntülerini dağıttı. CBC+2 kanalı tüm gece boyunca yerel güvenlik güçlerinin gençleri kalabalıktan alıp götürerek öldüresiye dövdükleri korkunç görüntüleri yayınladı. Buna rağmen yine soruldu: bunun nesi yeni? Bir kez daha, şiddet zaten Mübarek döneminde de oradaydı.

YouTube, keskin nişancıların sadece protestocuları değil ayrıca yoldan geçenleri ve Port Said'teki bir cenazede yas tutanları da doğrudan

Devrimin Açık Müzesi, Tahrir Meydanı'nın merkezinde şehitlerini resmediyor. Müze, Helipolis'teki Başkanlık Sarayı'nda ortaya çıktı. Tahrir bir kaç kez polis tarafından basıldı ve Müze oratadan kalktı. Fotoğrafçı: Mono Abaza.

hedef alıp öldürdüğüünün kanıtıyla doluydu. Milislerin işkence odaları kayda alındı ve olay kamuya açık şekilde gerçekleştirildi. Tahrir'de, ayrı ayrı yaklaşık 20 kadına saldıran 300 ila 400 haydutça yapılan toplu tecavüz, kadınları korkutmak için rejimin tekrarlanan bir taktiği haline geldi. Neredeyse ölü ve çırılçıplak bırakılmış halde bulunan genç devrimcilerin kaçırılma ve işkence olayları günlük olarak devam etti. Resmi kaynakların bir araba kazasında öldüğü konusunda ısrarcı oldukları Halk Akımı partisi üyesi genç Mohammed el-Guindi bu şekilde öldürüldü.⁴ Muhalif medya, basın ve insan hakları örgütleri, şiddetin niteliksel boyutundaki bu değişimin bir yönünün de, Kardeşlik'e karşı çıkan herkesi susturmak için planlanmış "sistemik" bir strateji olarak ortaya çıktığını öne sürdü. Tahrir'in toplu tecavüz çetelerinin organize daireler içinde hareket etmeleri ve kadınları kendi çevrelerinden soyutlayıp, çırılçıplak soyarak işkence etmeleri ve en hassas bölgelere olabildiğince acı vermek için bıçaklarıyla vajinalarını parçalamaları örnek verilebilir. Ağır şekilde sakatlanmış halde kalan bazı genç kızlar Mursi tarafından tamamen görmezden gelindi. Tüm olayların aynı şekilde tekrarlandığı gerçeğini

ele alın örneğinin. Eğer Şura Meclisi toplu tecavüzlere kadınların sorumlu tutulmasını, çünkü her şeyden önce onlar Tahrir'de gösteri yapmamalı idi, belirten bir yasa çıkarmaya çalışarak yangına körükle gidiyorsa, bunu sadece bir anlamı vardır: rejim artık suçu yasallaştırmaktadır.

Sistemik imha başlığı altında, 6 Nisan Hareketi üyeleri ve çok sayıda Facebook yöneticisi öldürüldü ve diğerleri ölümlerle tehdit edildi. Bazı Mahalla al Kubra işçi önderleri için işkence de bunlara dahildi.⁵ Basının, Torah tutuklu kampında ve al-Gabalal'da bulunan 114 kadar tutuklunun haberlerini yayması nedeniyle çocuklar da işkenceden kurtulmuş değildi. Haberlerde, bazı ailelerin uzun arayışlar sonrasında hapisanelerde bulduklarında, ağır işkence ile sakatlanmış çocuklarını tanıyamadıklarını duymak şok ediciydi. Yine, Tahrir'de seyyar olarak tatlı patates satan on iki yaşındaki bir çocuk iki kurşunla katledildiğinde halk sarsılmıştı.⁶ Medyada kazara vurulduğu söylenirken, çocuğun onu hedef alan bir asker tarafından vurulduğu ortaya çıktı. Ne var ki, resmi basında onun henüz on iki yaşında yoksul bir sokak çocuğu olduğu gerçeğine dair hiçbir şey yer almadı.

Bazı gözlemciler bu vahşette hiçbir yenilik olmadığını bize sürekli hatırlatmakta. Blog sahibi Sandmonkey⁷ ve, sokak çocukları üzerine çalışan antropoloğun⁸, Nelly Ali, birebir savı, aslında tüm korkunçluğu ifade ediyor: Mısır'ın tanıklık ettiği, Mübarek rejimi uygulamalarının devamından başka bir şey değildir. Bir süredir sokak çocukları tecavüz, işkence ve sistematik ölümlere maruz kalıyor, tıpkı bir süredir Mısır hapisanelerinin toplama kamplarına dönmüş olması gibi. Yeni olan tek şey, artık orta sınıfın da günlük hayatlarında bu tür korkunç gerçeklerle karşılaşması. Vahşet onların oğul ve kızlarını artık kayırmıyor. Geçtiğimiz birkaç ayda rejim kurbanlarının çoğunlukla iyi görünümü, orta sınıf gençleri olduğunu gördük, sanki yaşanan, ataerkil, küskün rejim, umutsuz kurtuluşu için genç ve güzel bedenleri kurban etmeye devam etmek zorundaymışçasına. ■

¹ Al-Tahrir, February 16, 2013, p. 9.

² The Egyptian Initiative for Human Rights, Şubat 19, 2013,

<http://eipr.org/pressrelease/2013/02/19/1635>

³ Tadros M. "Signs of Islamist Fascism in Egypt?", Aralık 8, 2012. Şubat, 14, 2013 tarihinde <http://www.opendemocracy.net/5050/mariz-tadros/signs-of-islamist-fascism-in-egypt>, adresinden erişildi.

⁴ Al-Tahrir, Şubat, 12, 2013.

⁵ Al-Tahrir, Şubat, 12, 2013.

⁶ Al-Tahrir, Şubat, 14, 2013.

⁷ Salem M. "The Horror", Daily News, Şubat 11, 2013, <http://www.dailynewsegypt.com/2013/02/11/the-horror/>

⁸ Ali N. al-Shuruq, Şubat, 15, 2013.

> Hindistan Üniversiteleri Kâr Makinelerine Nasıl Dönüştü?

Satendra Kumar, Delhi İktisat Okulu, Delhi, Hindistan

Uttar Pradesh'te İş Sertifikası Reklamları.

sürekli personelin işe alımları neredeyse tamamen durduruldu. Yazının devamında bu metalaşmanın Meerut, Uttar Pradesh'teki kamu üniversitesinin, etkin şekilde çözülmesine yol açısını ve özelleşmiş eğitimin bozuk bir sistemiyle ikame edilmesini değerlendireceğim.

Adını, o bölgeden bir çiftçi lideri ve eski Başkan'dan alan Chaudhary Charan Singh Üniversitesi (CCSÜ), 1966'da kuruldu. Üniversite, Sanat ve Bilim üzerine yüksek lisans ve doktora programları sunuyordu. Ayrıca, Üniversite'ye Sanat, Bilim ve İşletme (lisans ve lisansüstü) programlarında bağlı olan 55 yüksekokul bulunuyordu. Düşük nitelikli öğretime, aşırı kalabalık sınıflara ve alt yapı eksikliğine sahip olmasına karşın üniversite, farklı sınıf ve kast kökenli insanlara birden çok alanda eğitim sağlamak konusunda takdire değer bir iş yaptı. Ancak 2000'lerin başında üniversite, dramatik bütçe kesintilerini içeren hükümet politikalarını takip etmeye, önce üniversite bölümlerinde ve sonra bağlı devlet okullarında, kendi kendini finanse eden meslek kursları çalıştırmak için sertifikalar ve başka onay formları dağıtmak yoluyla kaynaklarını arttırmaya başladığında her şey çarpıcı şekilde değişti.¹

Üniversite'nin meslek kursları yürütmek üzere özel kurumlara sertifika verme girişimi, birçok yerel sanayi tesisinin yeni öğretim kurumları açmasına neden oldu. Bu girişim, çok geçmeden bazıları rehberlik merkezleri işleten eğitilmiş işsiz gençlerin de dikkatini cezpt etti. Üniversite, bürokrasiye egemen politik sınıfla bağlantısı olan yerel siyasi liderleri de kendine çekmişti. Birçok tek odalı rehberlik kurumu, bir gecede meslek okullarına dönüştürüldü. Çiftçilerden yok pahasına alınan binler-

Tüm dünyada üniversite, düzenleme ve metalaştırılmanın çifte baskısı ile karşı karşıya ve Hindistan'daki üniversiteler de istisna değil. 1990'ların sonlarında, küresel eğilimlerin ve Dünya Bankası diktelerinin izinde, Hindistan Hükümeti tüm yüksek öğretim kurullarının, harç seviyelerini yükseltmek, özel bağışları teşvik etmek ve danışmanlık ve başka faaliyetler yoluyla kaynaklarını geliştirmek için çabalaması gerektiğini açıkladı. Hükümet bu kararı kamu harcamaları üzerindeki baskıyı hafifletmek üzere haklı gösterdi. Nisan 2000'de, Başbakanlık Ticaret ve Sanayi Konseyi, eğitim sektöründe reformlar önermek üzere Mukesh Ambani ve Kumarmangalam Birla başkanlığında bir kurul düzenledi. Kurul eğitimi oldukça karlı bir pazar olarak ele aldı ve hükümetin, yüksek öğretimi özel sektöre bırakarak kendini yalnızca ilköğretim ile sınırlandırmasını önerdi. İki sanayici, yüksek öğretimin kapsamlı şekilde metalaştırılması için bir dosya hazırladı. Sonraki yıllarda, yüksek öğretim için bütçe tahsisi düşürüldü ve akademik ve akademik olmayan

ce dönümlük kamu arazisi yerel yönetimler tarafından politikacılara tahsis edildi. Bu politikacılar, “kara para aklamak” ve sosyal hizmet adı altında vergi kaçırmak için yollar icat etmelerine yardım etmek üzere, hayır vakıfları yönetiminde okullar kurdu.² Bir yıl içinde, Meerut kent ve kırsalında ve çevre kasabalarda 350’den fazla özel okul açıldı. CCSÜ sertifikaları bu okullara, Mühendislik, İşletme ve Eczacılık kursları işletmek ve Eğitim bölümünde lisans eğitimi sunmak üzere verdi. Neredeyse hiçbir özel kurum Sanat, Sosyal Bilimler ya da Felsefe dersleri sunmakla ilgilenmiyordu. Sonuç olarak CCSÜ büyük ve kapsamlı bir devlet üniversitesinden, kar peşindeki özel okullara sertifika dağıtan bir makineye indirgendi.

Devletin, devlet üniversitelerini dağıtması ve geliştirmekte olan özel sektörün ortaya çıkışı eğitim kalitesi ve sosyal adalet üzerinde birçok makus sonuca sahip. Başlangıçta birçok kurum, özel üniversitelerin açılması için devlet tarafından belirlenen yönergeleri izlemesinin kuruldu ve yönetildi. Bu birçok okul ve eğitim kurumunun uygun alt yapı ve nitelikli öğretim elemanı olmaksızın yönetilmesine neden oldu. Bugün, öğrencilerin belge üzerinde kayıtlı olduğu ancak hiç ders verilmeyen kurumlar bulabilirsiniz. Bu okullar, çoğu yoksul ve alt sınıf öğrencilerinin ödeyemeyeceği yüksek harçlar olarak³, mevcut kuralları yok sayıyor.

Yoksul ve alt sınıf ya da kast öğrencilerine yardım etmek için hükümet, Belirlenmiş Kast (BK) öğrencileri meslek kurslarına kabul eden kurumlara ortaklık ve sübvansiyonlar önerdi. Ama bu, sosyal adaleti teşvik etmekten ziyade, programı kendi çıkarlarına uyduran özel okullara yaradı. Birçok okul ve kurum, Meerut çevresindeki köy ve mahallelerde kapı kapı dolaşarak BK öğrencilerinin listeleyen “danışman”lar (simsar) işe aldı. Öğrencilerden hükümet sübvansiyonları için uygun nitelikteki mesleki dersleri almaları istendi. Birçok durumda, öğrenciler bu derslerle ilgili değildi, ancak yine de kağıt üzerinde dersleri aldılar. Ayrıca, birçok öğrenci bilgileri olmaksızın birden fazla okula kabul edildi. Önceleleri, okul sahipleri yüklü sübvansiyonlar alırken, derslere katılmadan diploma sahibi olan öğrenciler bu ortaklıktan faydalanmıştı. Sonraki durumda, okul sahipleri ve

danışmanlar, öğrencilere hiç bir fayda sağlamaksızın durumdan yararlandılar. Bu şekilde yüklü kamu fonları özel sektöre aktarıldı.

Özel okullar oy toplamak için siyasi araçlar haline de geldi. Birçok politikacı kırsal ve yarı-kentsel alanlarda meslek okulları açtı. Çoğu için temel gerekçe kırsal kesimden ucuz tarım arazisi almaktı. Politikacılar kendilerini sadece dost kast üyelerine değil, ayrıca eğitim olanakları kısıtlı olan kırsal alanlarda bulunan kast ve sınıflardaki insanlara da yardım eden hayır emekçisi olarak atadılar. Özel okullar, yüksek harçları ve iş bulmakta zorluk çeken gençliğin eğitimi karşılayamayan yoksul ebeveynleri daha fazla müşterileştirmek için bir araç haline geldi. Seçimler sırasında bu ebeveynler ve gençler patronları için kampanya yaptı ve oy verdi.

Gerçekte, kamu kaynakları Hindistan özel sektörünün genişletilmesi için kullanıldı. Bu özelleştirme sadece üst ve orta kast üyesi okul sahiplerinden oluşan zengin bir sınıfı yaratmakla kalmadı, yüksek öğretime erişimde eşitsizliği de derinleştirdi. Özel okul mezunlarının büyük bir kısmı ya niteliklerini arttırmak için ek dersler almaya devam etti ya da düşük maaşlı işler buldu. BK ve yoksul öğrenciler kendilerini özel okulların labirentinde mahsur buldular. Böylece sonuç, sınıf ve kastın yeniden üretilmesi ve bilginin kusursuzca araçsallaştırılması oldu. Bu olguyu yalnızca Meerut ve Batı Uttar Pradesh’te çalıştım, ancak Hindistan’ın diğer yerlerinde, devlet düzenlemeleri rüşvet ve diğer yolsuzluk biçimleri ile alt edildiğinde kamusal eğitimin özelleştirilmesinin benzer sonuçlar doğmasını bekliyorum. Bu dünya çapındaki kamu mallarının devletin suç ortaklığı ya da olumlu teşvikiyle özel aktörlere aktarılması eğilimini örnekliyor. ■

¹ Bir öğrenci, kendiliğinden finanse edilen derslerde, normal kullanıcı harcından daha fazla ödeme yapmak zorundaydı, ama kampüste verilen ve kendiliğinden finanse edilen bu derslerde, binalar, öğretim elemanları ve kütüphaneler gibi altyapılar üniversite tarafından sağlanmaktaydı. Kısacası, hükümet kamu kaynaklarını özel eğitime para sağlamakta kullanılıyordu.

² Eğitim kurumu işletmek sosyal hizmet olarak kabul ediliyor. Kar amacı gütmeyen ve vergilendirilemez bir iş olarak görülüyor.

³ Harç, Hindistan’da yüksek öğretime kabul edilmek için genellikle gerekli olan, resmi olmayan bir ödeme.

> Alman Sosyologlar

Academik Sıralamayı Boykot Ediyor

**Klaus Dörre, Stephan Lessenich ve Ingo Singe,
Friedrich-Schiller-Üniversitesi, Jena, Almanya**

Jena'daki Friedrich-Schiller Üniversitesi'nde
Mastr öğrencisi Johanna Sittel, akademik
sıralama sistemi boykotunda birçok Alman
sosyologa katılıyor.

Dünya çapında yüksek öğrenim kurumları ve üniversiteler girişimsel üniversite ilke-
lerinin rehberlik ettiği yapısal değişiklik-
ten etkilenir. Yeni Kamu Yönetimi ilkele-
rinin dayatması üniversitelerin giderek özel işletmeler
gibi yönetilmesi anlamına gelir. Kaynaklar performans
kayıtları ve hedef anlaşmalarına göre dağıtılmakta.
Akademik kapitalizm Almanya'ya girmiştir ve ana araç-
ları üniversitelerin bölümü sıralaması ve lig tablolarıdır.
Bunların dezavantajları nicel performans göstergeleri-
ne (araştırma fonu, doktora ve mezun sayısı) dayanan
önyargılı bir akademik rutin oluşu ve niteliksel ölçütleri
yok saymasıdır. Akademik çalışma tasarım ve içerik
olarak kökten değişti. Eğitim ve araştırma idari sorum-
lulukların büyümesiyle giderek daha çok engellenmek-
te. Performans ölçümü çalışmalarının doğasında kötü-
leşme yaşanmaktadır. "Daha fazla ve asla yeterli değil"
mantığı ile, tüm akademik işgücü grupların işlerinde
yoğunlaşması, stres ve aşırı iş yükü söz konusudur. Bu
durumunun araştırma ve öğretim kalitesi üzerindeki
olumsuz etkileri giderek daha hissedilir olmaktadır.

Bu nedenle, Alman Sosyoloji Derneği (GSA) Almanca
konuşulan dünyada en etkili sıralama olan 2013 CHE
(Yüksek Öğretim Geliştirme Merkezi) sıralamasını boy-
kot ederek akademik kapitalizme karşı bir tavır almaya
karar verdi. Eğitim ve araştırmanın kalitesi, bilim insan-
larının itibarı, bilimsel altyapı ve uluslararası "görünür-
lük" üniversite bölümlerinin değerlendirme ölçütleri
arasında yer almaktadır. Bu amaçla veriler (örneğin,
üçüncü taraf finansmanı) üniversite idaresinde toplani-
yor, öğrencilere anketler yapılıyor ve bazı profesörlere

>>

başvuruluyor. Son derece saygın haftalık bir dergi olan Die Zeit ile işbirliğinde yayınlanan sonuçlar üniversite idareleri ve bilim bürokrasi için çok önemli bir referans noktası oluşturuyor.

Geçenlerde GSA, CHE sıralamasında katılmalarına dair bölümlere, öğretim elemanlarına ve öğrencilere çağrıda bulundu. İlk girişim Jena Friedrich-Schiller-Üniversitesi Sosyoloji Enstitüsü tarafından gerçekleştirildi. Lig tablosunun en iyileri arasında yer almaya devam sonra üniversitenin sosyoloji bölümü, sisteme katılmak istemediğini bildirmek için bu güçlü konumunu kullandı. Duyuru 2011 yılı sıralamasının sonuçlarının yayınlanmasından kısa bir süre sonra yapıldı. Bölümün kararı şöyleydi:

“Die Zeit’de yayınlanan yeni 2011/12 CHE Sıralaması, Friedrich-Schiller-Üniversitesi Sosyoloji Enstitüsüne en üst sırada yer verdi. İşimizin takdiri anlamına gelen böyle bir ifadeden memnun olduk. Ancak üniversite sıralamalarında kullanılan araçlara dair derin bir şüphe duyduğumuzu belirtmek istiyoruz. Sadece bir nedenle, yani kurumların önemli bir bölümüne dair eksik verilerle bu sıralamanın yapıldığı için CHE sıralamasının bilgi değerinin düşük olduğunu düşünüyoruz. Her şeyden önce, sıralama üniversitelerde akademik rekabet kültürünün kurulması için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu sistematik olarak kazananlar ve kaybedenler üretir ama bilimsel çalışmalarının kalitesini artırmaya yardımcı olmaz. Bu nedenle Sosyoloji Enstitüsü yarışmanın bir sonraki turunda yer almamayı planlıyor. Daha önce belirtildiği gibi, biz disipline yönelik olarak ortak

bir yaklaşım sağlamak amacıyla GSA yönetim kurulu ve meclisi ile görüşeceğiz.

Boykota tüm üniversite yönetimleri aynı desteği vermedi. GSA açıkça prensip olarak performans değerlendirmelerini reddetmeyeceğini kaydetti. Böylece Ekim 2012’de GSA yönetim kurulu öğrenciler için alternatif özel bir açıklayıcı bilgi sistemi kurmaya karar verdi. Ayrıca geçerli değerlendirme mekanizmaları oluşturmaya yarayacak alternatif yolları tartışma amacıyla “Görev Gücü Studiengangsevaluation” adlı bir çalışma grubu kurmaya kararı aldı. Boykot 2013, yaz döneminde en “sıcak aşamasına” girecek. Önümüzdeki aylar, boykotun yeterli sayıda öğrenci ve akademisyen tarafından desteklenip desteklenmediğini gösterecek.

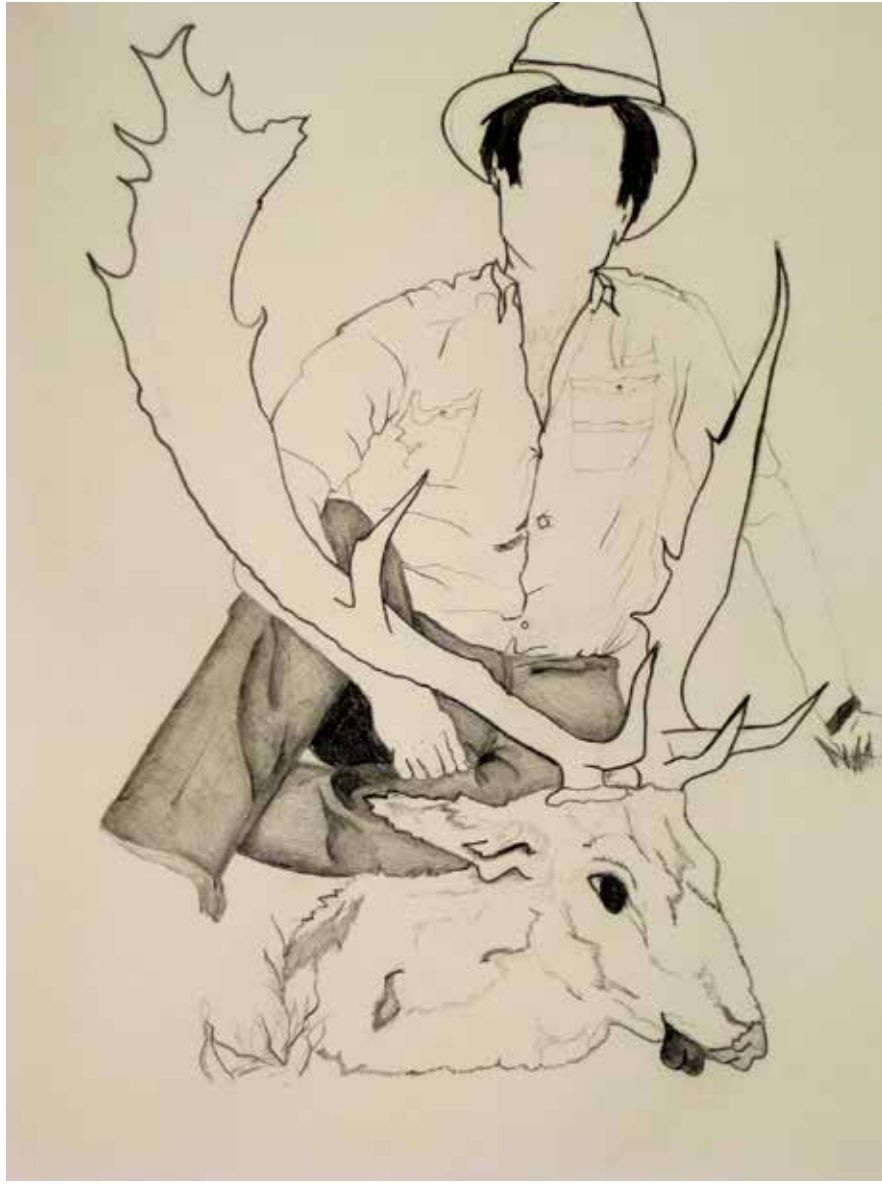
Sonuç belirsiz de olsa, Jena’nın ve aslında Almanya’nın sosyologları uluslararası bilimsel topluluğa sıralama boykotunu izleme çağrısında bulunuyorlar. ■

Daha fazla bilgi için bakınız:
www.soziologie.de/che

> Kaçırılabilir

Kentsel Mexico'da Şiddetin Normalleşmesi Üzerine

Ana Villarreal, California Üniversitesi, Berkeley, ABD

Ana Villarreal'in resmi, 2012 yılında işyerinden kaçırılan 31 yaşındaki kendi işinin sahibi aç gözlü bir avcının Facebook hesabında kullandığı profile dayanmaktadır.

Carolina yedi yaşındaki kızını *Rapunzel*'i sinemada izlemeye götürdü ve sonrasında bundan çok pişman oldu. Gelecek aylarda, küçük Mariana pencereden tırmanmış biri tarafından kaçırılmak korkusunu içinde büyüyecek. Marina Mexico'nun refah seviyesi yüksek Monterrey semtindeki balkonunda kahvesini yudumlayarak benimle röportaj yapan annesine "Burada kötü insanlar olduğunu hissediyorum" diyor. Annesi, "Evet, ama bu konuda endişelenmene gerek yok," diye hatırlatıyor ona. "İlk olarak burası bir kale değil. İkinci olarak, senin sihirli saçların yok. Üçüncü olarak da, masalın geçtiği o günlerde, kapılar, alarmlar yoktu ve çocukların ebeveynleri benim gibi hemen yan odada değil çok uzakta uyuyordu." Mariana'yı okulda, sporda, kuzeniyleyken de rahatlatmak çok fazla hayal gücü ve çaba gerektiriyordu. "Disney'in canı cehennem," diyor Carolina. "Neden kaçırılmış çocuklarla ilgili filmler yapıyorlar ki?"

Film bugün pek çok Meksikalının deneyimlediği bir korkuyu tetikledi: kaçırılma korkusu. Adam kaçırma bir >>

zamanlar üst sınıflara mahsusken, bugün Monterrey gibi, Kuzey Doğu Mexico'daki 4.5 milyon nüfuslu sanayi merkezlerinden biri olan, sınıf yelpazesinin geniş olduğu şehirlerde giderek daha yaygın hale geldi. Girişimci ruhundan dolayı pek çok kez övüldüğü zamanlarda bile, dünya basınında Monterrey uyuşturucu şiddetinin en korkunç biçimde yaşandığı şehirlerden biri olarak tanınıyordu. Sarkmış ceset resimleri ve karayolları yakınında bulunan parçalanmış organ parçası resimleri sayısız dilden basın araçlarıyla dünyaya dağıtıldı. Ancak yerel halk için yıkıcı bir hal alan ve pek de başlıklarda yer almayan uyuşturucu şiddetinin diğer tüm adli şiddet vakalarının önüne geçtiği söylenebilir.

Mexico City'de bir düşünce kuruluşu tarafından yapılan yeni bir araştırma, adam kaçırmının vatandaşların güvensizlik algılarında en çok etkisi olan- hatta organize cinayetlerden bile fazla- adli suç olduğunu ortaya koydu (CIDAC, 2012). Resmi suç istatistikleri adam kaçırmaya söz konusu olduğunda özellikle güvenilmezdir, çünkü kurbanlar ve aileleri polis yaptırımına ve hukuki kurumlara güvensizliklerinden ve elbette bu suçu işleyenlerden gelebilecek direk tehdit yüzünden vakaları bildirmek eğiliminde değillerdir. Bununla birlikte, mevcut suç istatistiklerinin ve mağduriyet anketlerinin dikkatli bir yeniden gözden geçirilmesi, hem Meksika'da hem de Monterrey'in yer aldığı Nuevo León Eyaleti'nde, artan bir adam kaçırmaya eğilimini gözler önüne serer (México Evalúa, 2011). Ben burada, kentsel Mexico'da adam kaçırmının normalleşme sürecini, artan şiddetin Monterrey'de gündelik hayatı nasıl dönüştürdüğüne dair sürdürdüğüm alan araştırmasından faydalanarak inceliyorum.

Bildiğiniz gibi şiddet ortak dil ve gündelik hayat pratiklerinin içine girdiğinde normalleşmeye başlar. Dil ile ilgili olarak, son iki ay içinde, artan kaçırmaya olaylarına cevaben insanlardan,

en azından, orta ve üst sınıfa mensup olanların dili kullanımındaki yenilikleri duymaya başladım. Bu bireyler kendilerini secuestrable ya da değil, yani kaçırılabilir ya da değil diyerek tanımlamaya başladılar. Bu kavramı ilk defa 25 Ocak 2013 Cuma günü, 43 yaşındaki üst sınıfa mensup bir kadın olan Lucia korkularını bit kenara bırakıp ailesini ve şehrin eteklerindeki anavatanını ziyaret etmeye karar verdiğinde duymuştum. Lucia'nın çocukluk yuvası büyük bir havuzu olan bir düzine portakal ağacıyla sarılı, bahçıvan ve ailesince korunan iki katlı bir ev. Bu ev suç bölgesi ve askeri bölge sınırları içinde kaldığı için 18 aydır ziyaret edilememiş. "Ailem "kaçırılabilir" olduğum için buraya gelmemem gerektiğini düşünüyor" diyor Lucia, buraya varır varmaz biraz içerken ve yanan güneşin altında karnımızı doyururken. "Hiç birimiz ateş altında yaşayamayız, benim başıma elen de bu" derken ekliyor, "ama buradaki endişemiz bu değil ama daha çok kaçırılabilir olurken izole olmak, *kaçırılabilir* olduğunuz için, sizden para isteyebilirler."

Bu terimi ikinci kez Santiago'da, orta sınıf bir mahallede yaşayan 28 yaşındaki bir adamın ağzından duydum 26 Şubat Salı 2013 tarihinde yaptığım görüşme sırasında bana "Kaçırılabilir olmadığımı biliyorum. Ben bir ayda yaklaşık 17.000 peso gelir elde ediyorum, yani bu benim için yeterli ama banka hesabımda ne kadar olabilir? Eğer gelirim 100 ila 200.000 arasında olsaydı *kaçırılabilir* hissederdim kendimi. Arabam 2002 model bir Cavalier." Arabayla ilgili nokta önemlidir çünkü birçok Monterrey sakini daha farklı, mütevazı bir yaşam tarzı için değiştirdi. Bunlardan bir tanesi BMW'sini Santiago'nun arkadaşına sattı ve Santiago onun için endişelenmeye başladı. Arkadaşı bunun eski bir BMW olduğunu zaten ucuza aldığını söylese de Santiago Adam kaçıran kişilerin bundan haberi bile olmayacaklarını söyledi. Ona "seni kaçırabilirler" hatırlatmasında bulundu ve nasıl

ödeyeceğini sordu. Yani kaçırılabilir olmakla ilgili çok büyük sorun olmamakla beraber kaçırılabilir görünmemek ya da olmamak da bugün bir endişe kaynağıdır.

Bu bağlamda, şiddetin normalleşmesi secuestrar (kaçırmak) fiilinin bir sıfat haline gelmesi şekilde görülebilir. Yüksek kaçırılma oranları yeni bir suçla ilişkili yeni bir toplumsal sınıflandırma biçimi yaratmakta ve toplumu kendini kaçırılma riski altında görenler ve görmeyenler olarak ikiye bölmekte. Bu noktada *kaçırılabilir* olmak, benim de belgelemeye çalıştığım gibi, tüketim pratiklerini, programlarını, iş ve ulaşım stratejilerini belirleyen benliğin ayrılmaz özelliklerinden, unsurlarından biri haline geliyor.

Röportajın sonunda Carolina "Böyle şeylerin olduğunu bilmeleri gerekmez," diye ekliyor çocuklarına atıfta bulunarak. "Ben hala, içinde büyüdükleri kapalı alanda çocukluklarımı korumak istiyorum." Carolina *kaçırılabilir* olduğunu düşünmüyor ancak yaşadığı refah seviyesi yüksel bölgeden de ayrılamamaya dikkat ediyor. Cartier saatini artık takmıyor ya da gösterişli bir araba kullanmıyor. Gazete okumuyor ya da televizyon izlemiyor. Geceleri nadiren dışarı çıkıyor ve sosyal çevresini okul ve aile içindeki arkadaşları ile sınırlı tutuyor. Bu değişimler hakkında net bir tavra sahip ve katı bir biçimde küçük Marina'nın etrafına bir fanus oluşturmaya çalıştığının farkında aynı fanusu kendisi için de yaratmaya çalışıyor. Yine de görüşme sonunda kaçamak bir biçimde ekliyor. "İnsanların savaş bölgelerinde nasıl yaşadığını merak ediyorum. Bunu nasıl yapıyorlar? Kaygıları ile nasıl başa çıkıyorlar? Bu korkunç olmalı." ■

Referanslar

CIDAC (2012) 8 *Delitos Primero*. Índice Delictivo. Centro Integral para el Desarrollo, A.C.
México Evalúa (2012) *Indicadores de víctimas visibles e invisibles de homicidios*.

> Meksika Gençliği Arasındaki Sosyal Parçalanma

Gonzalo A. Saraví, Meksika Sosyal Antropoloji alanında Yüksek Araştırma ve Çalışmalar Merkezi (CIESAS)

Eşitsizlik Meksika'da yaygın olarak görünmektedir. İlimli ekonomik büyüme ve bazı sosyal göstergelerde olumlu gelişmelerden bir on yıl sonra, ülkede sosyal eşitsizlik çok yüksek seviyelerde kendini göstermeye devam ediyor. Genel eğitim seviyesi yükseldi, bazı temel sağlık hizmetlerinin kapsamı genişletildi ve *Oportunidades* gibi şartlı nakit transferi programları, bugün toplam nüfusun yaklaşık beşte birinden fazlasına, 5 milyondan fazla haneye ulaşmakta. Yine de, bu programların yoksulluğun azaltılmasındaki katkısının oldukça az ve tutarsız olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, sosyal yapıyı parçalamaya yönelik tüm bunların ve uluslararası sosyal refah hedeflerinin karşılanmasındaki ilerleme göstergelerinin ardında, kalıcı bir eşitsizlik görüyoruz. Çelişkili eğilimler bağlamında, yeni bir "eşitsiz dahil etme/kapsama," modeli ortaya çıkmaktadır. Yan yana duran, ayrıcalık ve yoksunluk birbirlerini yok sayıyor ve hatta sessiz kalarak kabul ediyor. Eşitsizlik sadece eşitsiz değil aynı zamanda sosyal ve kültürel olarak birbirinden uzak olan dışlama alanları yoluyla niteliksel bir sığarmaya yapmıştır.

Yetişkinliğe geçiş süreci incelendi-

ğinde bu parçalanma açık bir biçimde görülür. Çocukluk ve gençlik hayatın temel dönemlerini temsil eder. Diğer taraftan, bu dönemde karşısına çıkan olanaklar ve engeller, kişinin gelecekteki imkan ve koşullarını belirler. Diğer taraftan, bu dönemler kişinin yetişkin hayatında sosyal ve kültürel alanlara nasıl uyum sağlayacağını belirleyecek kritik sosyalleşme ve öznelleşme dönemleridir. Bu konuya dair literatür yapısal eşitsizlikler ve faaliyet gösterdikleri mekanizmalara dair önemli bilgiler sağlar ama eşitsizliğin nasıl sosyal parçalanma sürecine öncülük ettiğine dair çok fazla bilgi sağlamaz. Yetişkinliğe geçiş ve gençlik deneyimleri sosyal parçalanma teorilerini hem yapısal hem de sosyo-kültürel boyutlarıyla keşfetmek için ideal süreçlerdir.

“Sınıflar arası karşılaştırmaların olasılığı neredeyse sıfır”

Meksika'da eğitime erişim son birkaç on yıl içinde önemli ölçüde artmıştır. 1990 ile 2010 yılları arasında, temel eğitimin kapsamı (dokuz yaşında) neredeyse evrensel hale geldi, ve bu yıllar içinde, 25-29 yaşları

arasındaki kişilerin ortalama eğitim süresi 7.9 yıldan 10.2 yıla yükseldi. Buna ek olarak, zorunlu eğitim süresini on iki yaşına kadar çıkararak en son 2011 yılında yapılan anayasal reformdan bahsetmek mümkün. Ancak bununla birlikte, eğitim sisteminin yaşadığı derin parçalanma nedeniyle aynı okullarda okuyan ayrıcalıklı çocuklar ve gençler evde öğrenmek için daha fazla ve iyi kaynağa sahip ve daha kaliteli ve çeşitli bir eğitim alma şansını elinde barındırıyor. Yoksul grupları arasındaki, çocuklar ve gençler de sosyal homojen okullara devam ediyor, ancak bu okullar, daha kırılabilir ve tehlikeli altyapıya ve çok küçük sosyal ya da kültürel sermayesi olan hanelerden gelen öğrencileri destekleyecek çok az pedagojik kaynağa sahip. Bunun bir sonucu olarak, eğitim başarı puanları arasında önemli farklılıklar göze çarpıyor; örneğin 2006'da yapılan PISA bilim sınavında, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Endeksi'nde en üst dört diliminden gelen öğrencilerin sadece %25 başarısız olsa da ancak bu oran sonraki dört dilimde %56, ve en alttaki dört dilimde % 71'e kadar çıkıyor.

Parçalanmanın sonuçları eğitimdeki başarı ile sınırlı değildir, parçalanma okul deneyimlerini ve eğitimin anlamını da kapsar. Ayrıcalıklı çocuklar ve gençler için, okul kapalı bir deneyimler bütünü temsil eder.

>>

Yaşamlarının büyük bir kısmı okulda oluşur ve düzenlenir; okul en önemli sosyalleşme alanı, kimliklerin tanımlayıcısı ve kültürel sermayenin inşaa edildiği yer haline gelir. Okullarda oluşturulan homojen yapı ve sosyal ağlar diğer alanlara da yayılır ve erken çocukluktan yetişkinliğe kadar devam eder. Okul yetişkinliğe geçmek için tek olası yoldur ve buradaki eğitimlerin yörüngesi sürekli ve doğrusaldır. Bu arada, yoksul tabakalarından çocuklar ve gençler için, okul diğer etkinlikler ve zorunluluklarla birleştirilmiş sınırlı bir deneyimdir. Aynı zamanda, diğer kaygıların, ilgilerin ve dış koşulların etkilerine çok daha fazla açıktır. Bu nedenle, bu çocukların okul kariyerleri aralıklı ve kesintili olma eğilimindedir ve buna bağlı olarak da ilerleme bağlamında okul, diğer geçiş ve sosyal bütünleşme yolları karşısında önemini yitirmektedir.

Eğitimde parçalanma kentsel parçalanma ilişkilidir. Bölgedeki diğer ülkelerde olduğu gibi, Meksika'da da büyük şehirlerdeki konutsal ayırım artarak gelişen bir süreçtir. Mesela, Mexico City örneğinde, kentin fakir çevresi daha da büyüüp, uzaklaşırken, ayrıcalıklı sınıflar dışlayıcı güvenli siteler gibi özel alanlara yoğunlaşmıştır. Çevirme ve soyutlanma seçkin gruplara özel değildir, kentsel güvensizlik ve şehir korkusu ile uyarılır, zamanla orta sınıf içine yayılır ve hatta yukarı/üst hareketlilik beklentilerine sahip alt sınıfları bile etkiler.

Sosyo-mekansal parçalanma konutsal ayırımın ötesine geçer ve şehrin deneyiminin ve çocuk ve genç-

lerin kentsel sosyalliklerine kadar uzanır. Konut, okul, alışveriş ve eğlence merkezleri kişinin kentsel deneyimini belirleyen sosyo-mekansal düğüm işlevi görür: bunlardan kastedilen öncelikle mekansal göndermeler ve toplumsal ilişkilerin odak noktasıdır. Bu süreç belirli ve eşitsiz bir mekansal yapı oluşturur: yoksul ve ayrıcalıklı genç insanların her birinin kendi kentsel coğrafyaları ve kendi mekansal habitusları vardır.

Normal bir kentsel hayatın tanımı, yani şehirde yaşamının ne demek olduğu, ulaşım, barınma, sokaklar, yeşil alanlar, alışveriş merkezleri ve hatta giyinme, davranış konuşma biçimlerinin tamamen farklı olduğu bağlamlarda inşaa edilir. Bu yalnızca farklı ve eşitsiz şehirler anlamına gelmez, aynı zamanda birbirini dışlayan ve birbiri tarafından bilinmeyen şehirler içindeki aidiyet alanlarına işaret eder.

Ayrışma azalsa bile kentsel toplumsal hayat, "öteki"nden kaçınma ve karşılaşmalarda ve etkileşimlerde toplumsal homojenlik ile tanımlanır. Seçkin gençler açık kamusal alanlardan çekiliyorlar: Kapalı devre mülklerde yaşıyor, özel üniversitelerde öğrenim görüyor, seçkin alışveriş merkezleri ve restoranlarda tüketiyor, özel araçlarıyla ulaşımını sağlıyorlar. İki özel üniversitede görüştüğüm 20 öğrencinin yalnızca üçünün kendi arabası yoktu, buna karşılık görüşme yaptığım iki devlet üniversitedeki 19 görüşmecinin yalnızca birinin özel arabası vardı. Bu öğrencilerin %90'ı geçen hafta toplu taşımayı üç seferden çok kullanmıştı. Buna karşılık, ayrıcalıklı gençler

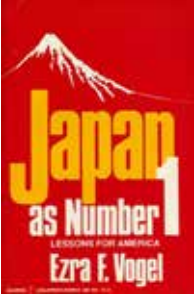
arasında, sadece% 15'i (arabası olmayan 3'ü) benzer bir deneyim yaşamıştı.

Kamusal alandan gelen geri çekilme elitlere özel değildir. Kapalı, farklı özel güvenlik seviyelerine sahip yeni yarı-kamusal alanlarda, geri çekilme diğer sosyal sınıflar için de geçerlidir. Ama açık kamusal alanlarda halk sınıfları hakimdir. Sınıfların karşılaşma ihtimalleri ve sınıflar arası ortak toplumsal deneyimler neredeyse hiç görülmez. Ayrıca, gençler çoğunlukla şehir dışındaki boş alanlar ya da yasadışı bölgeleri bulmaktadır. Yabancılarla etkileşim, kaçınılmaz olduğunda, karşılıklı damgalanmalar hakim olur, ya da buna kontrollü hiyerarşik ilişkiler eklenir.

Bu tür bir sosyal parçalanmanın iki etkisi olduğu söylenebilir. İlki, ilerleme ve gelişimi işaret eden sosyal göstergelerin arkasındaki "eşitsiz dahil etme" modelinin sosyal onayla güçlendirilme olasılığıdır. İkinci ise uzak ve birbirini dışlayan sosyal ve kültürel alanların oluşturulmasının, kolektif sorumluluğu ve ötekini tanımayı ve ötekine dair farkındalığı zayıflatabilecek olmasıdır. Sosyal parçalanma eşitsizliği gizleyebilir ve, aynı zamanda, sosyal uyumu yıkabilir. ■

> Çağdaş Japonya'da Sosyal Eşitsizlik

Sawako Shirahase, Tokyo Üniversitesi ve
2014 ISA Dünya Kongresi Yerel Organizasyon Komitesi Üyesi Yokohama, Japonya

Harvard sosyologu ve Doğu Asya uzmanı Ezra Vogel'in **Japan as Number One: Lessons for America**, 1979 yayınladığı kitap, Japonya'da çok satanlardan oldu.

Savaş sonrası Japonya'sında eşitsizlik tartışmaları öyle garip bir biçimde yeniden canlandırıldı ki, sınıf ayrımları ve Japon biricikliği arasındaki bulanık bölünme kabaca aynı yerde değerlendirilmeye başlandı. Japonya başarılı bir biçimde sanayileşen ilk Asya ülkesi oldu. 1950'lerde başlayan hızlı ekonomik büyüme ulusun sanayi yapısını değiştirdi ve Japonya'yı önde gelen ekonomik güçlerden biri haline getirdi. Amerikalı sosyolog Ezra Vogel'in pek çok Japon kurumunu övdüğü ve pek çok Japon okuyucusunun beğenisini kazandığı kitabı "Bir Numara Olarak Japonya" (Japan as Number One) (1976) bu açıdan özel bir öneme sahiptir. Japonya en azından ekonomik boyutu ile başını dik tutabildi. Ulusal karakter tartışmaları kendini beğenmiş bir dönüşüm gösterdi: beklenmedik ekonomik gelişim için kesin neden buranın Japonya ve bizlerin Japon oluşuyla ilişkilendirildi. Japon özelliklerine verilen bu nedensel önem ve Japonya'nın diğer ülkelerden farkları mutlak ve kategorik olarak abartıldı.

1970'li yıllardan ve 1980'lere kadar, "tüm-orta sınıf toplumu" kav-

ramı slogan haline geldi. Büyüme hızında bir miktar düşüş olmasına rağmen, ortalama gelirler artmaya devam etti. Çoğunluk evin elektrik gideri ve araba giderlerini karşılayabilecek hale geldi. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), 1976 yılında gelir dağılımını karşılaştırmalı bir biçimde değerlendiren bir çalışmada, Japonya'yı en eşitlikçi ülke olarak niteledi (Sawyer, 1976). Bu da yine Japonya'nın orta sınıf homojen toplum istisnasına ve Japon özelliklere bir örnek olarak kullanıldı. Japonya'nın eşitlikçi bir toplum olduğu yönündeki bu emin iddialar, sosyal eşitlik derecesi hakkında artan şüpheler doğrultusunda, 1980'lerin sonlarından 1990'ların başlarına doğru solmaya başladı.

Japonya, 1990'ların başlarında "balon ekonomisi"nin çöküşünden hemen sonra uzun bir ekonomik durgunluk sürecine girdi. İşsizlik oranları, özellikle 15-19 yaş aralığındaki lise mezunlarında, 1990'larda % 6,6 iken, 2002'de % 12.8'e yükseldi. Daha da önemlisi, daha önce kıdemi ve ömür boyu istihdamı temsil edilmiş geleneksel Japon istihdam sistemi, artık garanti altında değildi. 1950'lerde ve 1960'larda yüksek ekonomik gelişimi kolaylaştıran en önemli itici güçlerden birisi, şirketlerin yeni başlamış genç işçileri hemen işe alabilmesi ve eğitimlerini tamamladıklarında onlara ve ailelerine güvenli yaşam koşullarını karşılayabilmesi oldu. Kıdem sistemi de genç ve orta yaşlı işçilere istihdam güvencesi temelinde planlayabilecekleri güvenli bir gelecek umudu sundu. Ancak, şu anda, okumayan beş yaş ile yirmi dört yaş arası bireylerin neredeyse yarısı standart dışı işler yapmakta ve bu nedenle de ekonomik olarak bağımsız bir

hayat yaşamaları mümkün değil.

Bir taraftan, genç erkekler onların ailelerine destek olmalarını engelleyen ekonomik güvensizlik nedeniyle evlenmeye hazır olmadıklarını iddia ediyorlar. Diğer taraftan, genç kadınlar, evlenmekte tereddüt etseler ve çocuk doğurmakta isteksiz olsalar da bu durum öncelikle özgürlüklerini kaybetme korkusundan kaynaklanıyor. Belirgin bir biçimde derin aile sistemi içinde gömülü olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çağdaş Japonya'da var olan toplumsal eşitsizliğe önemli bir katkıda bulunuyor. Aile Japon sosyal kurumlarından en önemlilerinden biri olmuş ve temel güvenliğinin sağlanmasında her zaman önemli bir rol oynamıştır. Güvenebileceği bir ailesinin olması bireyin sosyo-ekonomik zorluklarını azaltabilir. Aslında, aile yardımı almadan yaşayan yalnız anneler ve yaşlı dullar için ciddi ekonomik sıkıntı riski çok yüksek.

Toplumsal cinsiyet ve kuşaklar Japonya'da sınıf eşitsizliğinin yapılandırılmasında kilit faktörlerdir, ancak sosyal ve kamusal meseleleri incelemede çok önemli olan ve makro bir bakış açısıyla yapılan bu tip eşitsizlik çalışmalarının sayısı çok azdır. Nitekim sanayi toplumlarının karşı karşıya kaldığı toplumsal sorunları, ülkeler arası farkları ve ayrımlıkları açıklığa kavuşturabilecek toplumsal eşitsizlik kavramı çerçevesinde tartışabileceğimizi söyleyebiliriz. ■

Referanslar

Sawyer, M. (1976) "Income Distribution in OECD Countries" *OECD Employment Outlook*.

Vogel, E. (1979) *Japan as Number One*. Cambridge: Harvard University Press.

> Haiku:

Sadelikteki Güzellik

Koichi Hasegawa, Yokohama Tohoku Üniversitesi, Sendai ve Sosyoloji ISA 2014 Dünya Kongresi Yerel Organizasyon Komitesi Başkanı, Japonya

Higashine şehrinde bir cadde üzerindeki Basho Matsuo heykeli, Yamagata bölgesinde, Hiraizumi'den dönerken insanlık görkeminin geçiciliği üzerine ünlü haiku'sunu yazdığı yerde.
Fotoğraf: Koichi Hasegawa.

“**H**aiku” dünyanın en kısa şiir biçimidir. Aslında geleneksel Japon kültürünün bir parçası olsa da, bugün yaygın diğer kültürler ve dillerde severek kullanılmakta. Geleneksel Haiku’da 5-7-5 hecelik, 17 ya da daha az heceden oluşan üç satırın olması ve bu satırlarda yılın bir mevsimini simgeleyen bir kelime veya cümlenin geçmesi gerekir. Haiku yazmak için sadece bu iki kurala uymak yeterlidir. Haiku’nun tarihi bir şiir ustası ve aynı zamanda enerjik bir gezgin olan Basho Matsuo (1644-1694)’ya kadar gider. O zamandan bu yana, haiku Japon günlük yaşamının son derece popüler bir parçası haline gelmiştir. Büyük Japon gazeteleri her gün kısa açıklamalarla ünlü haikular yayınlıyor, okuyucular tarafından gönderilen haikular arasından haftalık seçimler yapıp bunları tanıtıyorlar ve dört veya beş kişilik bir jüri bu seçenekler arasından düzenli olarak, en üst seviyedeki 40 ila 50 yüksek kaliteli haiku şiirini seçiyor. Haiku şairleri kendi yazılarını paylaşmak ve şiirsel yeteneklerini geliştirmek için hafta sonları Japonya’daki toplum merkezlerinde bir araya geliyorlar. Japonya’da bugün milyonlarca haiku şairi ve hevesli hayranı vardır.

Haiku için esas olan Japon Zen Budizmi, çay törenleri, Japon mutfağında da görülen, bir inanç olan; basitliktir. Basit olmak Japon kültüründe ve yaşamın güzelliğinde yer alan önemli bir değerdir. Örneğin; geleneksel Japon sanatı, çok fazla renk, çizgi ve ifadeden kaçınarak, kendi çizimleri üzerinde geniş alanlar bırakır. Bu şekilde, sanat sizi iletişimin en basit ve sezgisel eylemini yorumlamaya davet eder. Aynı şekilde, haiku da çok fazla kelime ve ifadeden kaçınır, bu nedenle, ince anlamları okuyucunun yorumuna bırakmak haiku’da önemli kabul edilir. Sonuçta bir haiku sadece bir ve iki cümleye odaklanır.

>>

Özet olarak haiku sadeliğinin güzelliğini yansıtır.

Şimdi sizlere, dünyanın her yerinden sosyoloji dostlarına, 17.yüzyılda haikunun kurucu babası Basho Matsuo tarafından yazılmış en ünlü haikuyu tanıtayım. Bir Japon edebiyatı uzmanı olan Colombia Üniversitesi Emekli Profesörü olan Donald Keen Basho'nun haikusunu İngilizce'ye şöyle çevirir¹:

Yaz çimleri ———
Cesur askerlerin hayalleri
Sonrasında.

Basho bunu 1689'da, şimdilerde Iwate İdari bölgesi olan 12. yüzyıldan kalma tanınmış bir savaş alanını Hiraizumi'yi ziyaret ettiğinde yazmıştı. Her yıl yaz çimleri bu yıkık savaş alanında güçlenerek büyür, yükselir. Böyle bir alan doğanın sonsuz gücünü ve döngüsü temsil eder. Öte yandan savaşçıların diledikleri anlık umut ve hayaller olarak kalır. Bu üç satırda, Basho canlı bir biçimde sonsuz döngüsel ve güçlü doğayı belli bir andaki kısa-ömürlü siyasi otorite ile karşılaştırmıştır. Bu şekilde, haiku mecaz, karşılaştırma, sembolizm gibi tekniklerden tam olarak yararlanır, buna karşılık bu tekniklerin kendisi göze batıcı olmamalıdır. Kesin olarak doğalı sergilemek haiku ifadelerinin önemli bir özelliğidir.

Doğa uzun zamandır Japonya'da yaşamın ana merkezi olmuştur. Açıkça bölünmüş dört mevsim insanların her mevsimde ve mevsim değişikliklerinde kendi hassasiyetlerini yeşertmelerine yol açtı. “Yağmur” kaç kelimeyle ifade edilebilir mesela, farkında mısınız? Yaygın olarak kullanılan Japonca sözlük yağmurla ilişkilendirilebilecek 160 sözcük içerir. Örneğin, kiraz çiçeklerinin açışı “ipeksi yağmur” ve “çiçek yağmur damlaları” gibi

ifadelerle anlatılır. Japon kültürü yağmurla ve diğer mevsimsel koşullarla ilgili nüanslı ifadeler sunuyor. Böyle hassas bir kültürel karakter Japonya'da ve dünyanın birçok yerinde pek çok tutkulu haiku hayranı yarattı. Ben de bir ayda on ila yirmi arasında haiku şiiri yazmaktan keyif alan bir haiku meraklısıyım. Sosyologluk kariyerime ek olarak, ryoku-U (Yeşil Yaprak Mevsiminde yağmur yağıyor) ismiyle kendi haiku koleksiyonumu yayınladım. Bir çevre sosyologu olarak, benim ilhamım çevre sorunlarından, çevresel olaylardan meselelerden ve hatta doğal afetlerden geliyor. Bir haiku oluşturmak sadece bir deneyim anımızı - hayat, toplum ve doğa- çekip almak, fotoğraflamaktır bir kamera enstantanesiyle.

Bu denemeyi Basho Matsuo tarafından Japonya, Hiraizumi'de Ben Chūson-ji Tapınağı'nda kaydedilen başka bir yağmur haikusu ile bitirmek istiyorum²:

Bahar yağmurları
Onların saldırısında sizi bağışladı,
Parıldayan altın salonu?

Basho Matsuo'nun “yaz çimleri” haikusunda yaşamın bir anını ifade ettiği Hiraizumi UNESCO tarafından tanınan Dünya Kültür Mirasının bir parçasıdır. (<http://whc.unesco.org/en/list/1277>). Burası, 2014 Dünya Sosyoloji Kongresi'nin gerçekleştirileceği Yokohama'ya üç saat mesafede. Haiku ve sosyolojinin ortak çok şeyi var: analiz etme, eleştirme ve topluma ve doğaya dair hayat deneyimimizi kaydetme. ■

¹ Japonca: Natsukusa ya/ Tsuwamono domo ga/ Yume no ato.

² Samidare no/ Furinokoshite ya/ Hikaridou.

> Bilbao'da Yürütme Kurulu Toplantısı

Michael Burawoy, Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley ve ISA Başkanı

Bilbao'da toplanan, ISA Yürütme Kurulu, şehri gezerken.

ISA Yönetim Kurulu(YK) yıllık toplantısı için beş günlüğüne Bilbao'da, Bask Ülkesi Üniversitesinde bir araya geldi, YK üyesi Profesör Benjamin Tejerina ve Sosyoloji Bölümü'ndeki çalışma arkadaşlarıncı cömertçe ağırlandı. Toplantımızın iki günü, Yönetim Kurulu'nu ve Program Kurulu'nun dışarıdan üyelerini cezbeden "Krizlerin Ötesinde: Yeni Risk Biçimler, Belirsizlik ve Güvencesizlikle Yüzleşen Sosyoloji" üzerine büyüleyici bir Uluslararası Konferans ile aynı zamana denk geldi.

Beş günlük maraton, Program Kurulu'nun ayrı toplantıları ile başladı; Yokohama Kongresi için Başkan Yardımcısı Raquel Sosa Elizaga başkanlığında, Yayın Kurulu Başkan Yardımcısı Jennifer Platt başkanlığında, Finans ve Üyelik Kurulu Başkan Yardımcısı Robert Van Krieken başkanlığında, Araştırma Koordinasyon Kurulu Başkan Yardımcısı Margaret Abraham başkanlığında ve Ulusal Dernekler İrtibat Kurulu (UDİK) Başkan Yardımcısı Tina Uys başkanlığında toplandı. Raporlarının özetini aşağıda bulabilirsiniz.

Yönetim Kurulu üyelerinin tamamı hafta sonu, iki gün süresince bir araya geldi. Taipei'deki başarılı Doktora Laboratuvarı ve 2014 Yokohama Kongresi'ne ivme kazandıran, Buenos Aires'teki ISA Forum'u ile oldukça iyi

bir yıl geçirdik. Farklı kıtalara yapılan geziler ve ISA'nın Dijital Dünyalar'ını göz önünde bulundurarak yıl içinde kaydedilen ilerleme üzerine rapor hazırladım. (*Küresel Diyalog, Krizdeki Üniversiteler, Canlı Kamu Sosyolojisi, Sosyolojide Yolculuklar ve önerilen Mesleki Gelişim bölümü*)

Yönetim Kurulu 2018 Kongre'si için Toronto'nun ev sahipliği yapacağını onaylamaktan memnundu. En acil görevlerimizden biri 2016 ISA Dünya Kongresi'nin nerede yapılacağına karar vermektir. Budapeşte, Kopenhag ve Viyana'dan üç mükemmel teklifimiz vardı. Olasılıkları ikiye indirdik -Budapeşte ve Viyana- ve son kararımızı her ikisini de ziyaret edene dek askıda bıraktık.

Aldığımız diğer kararlar arasında:

- Program komitesi üyelerinin YK'da daha fazla yer alması için ISA'yı yeniden yapılandırmasına yönelik öneri kabul edildi. Bu komite Başkan tarafından yönetilecek, böylece Başkan Yardımcısı'nın konumu gereksiz kılınacak. Bu öneri elektronik oylama için Konseyler Meclisi'ne gidecek.
- İnsan hakları ihlalleri ile karşılaşan sosyologları savunurken ISA'nın hangi şartlar altında basın açıklaması yapabileceği belirlendi.
- Büyük toplantılarımıza engelli erişimi üzerine bir ISA politikası geliştirildi.

>>

- ISA projelerine dış fon aramak üzere bir komite kuruldu.
- [Araştırma ve Uygulamada Mükemmellik](#) için yeni bir ISA ödülü oluşturuldu.

> **Margaret Abraham,** **Araştırma Başkan Yardımcısı**

Araştırma Koordinasyon Komitesi(AKK) Bilbao'da verimli bir toplantı geçirdi. Buenos Aires'te (31 Temmuz-4 Ağustos 2012) düzenlenmiş, 650'den fazla oturuma katılan 84 ülkeden, 3,592 katılımcıyı bir araya getiren II. ISA Sosyoloji Forumu'nun başarısı üzerine bir rapor hazırladım. Sosyal Adalet ve Demokratikleşme Alanı büyük bir başarı haline geldi ve geliştirilmesi için birçok planımız var.

Tüzük revizyonlarındaki alt komite, tüzükleri yeniden gözden geçirilen araştırma komiteleri(AK), çalışma ve tematik grupları(ÇG ve TG) üzerine rapor hazırladı ve önümüzdeki seçimlerden önce süreci tamamlamış araştırma komitelerini listeledi. AKK 2011 ve 2012 yıllarındaki hibe tahsisi raporları yeniden inceledi ve 2013 yılı için tahsisatları onayladı. Ödül alt komitesi onaylanan RC37 (Sanat Sosyolojisi) ödülü önerisini raporladı. Tematik Grup 05'in (Görsel Sosyoloji) bir Çalışma Grubu'na yükseltme talebi önerisi kabul edildi. Sosyoloji ve Sosyal Çalışma'da yeni bir Tematik Grup önerisi dikkatle gözden geçirildi, ama sonuç olarak mevcut araştırma komitesi ile çakışması sebebiyle reddedildi.

AKK, 2014 Yokohama Dünya Sosyoloji Kongresi hazırlıklarını, aşağıdakiler dahil olmak üzere, ele aldı:

- II. ISA Forumu ve Araştırma Komitesi koordinatörlerince sunulan yorumlara dayanarak, online sistemin geliştirilmesi için Confex'in yükseltilmesi.
- Dünya Kongresi için AKK ve UDİK'in ortak komitesi tarafından bütünleştirici tekliflerin seçimi.
- Kongre hibelerinin AK-ÇG-TG katılımcılarına kayıt desteği olarak dağıtılması ile hibe kullanımının geliştirilmesi.
- Yeni seçilmiş AK/ÇG/TG çalışanlarının eğitilmesi ve Araştırma Konseyi toplantıları için ajanda belirlenmesi.

Ayrıca, ISA Finans Komitesi'nin ek fon(10,000 €) talebimizi, Yokohama Program Koordinatörleri kayıt bedeline destek olmak için kabul ettiklerini bildirmekten memnunuz.

> **Raquel Sosa Elízaga,** **Program Başkan Yardımcısı**

Program Komitesi, son üç yılda, çoğu üyesinin aralarında bulunduğu, üç Düzenleme Kurulu yıllık toplantısının vesilesiyle bir araya geldi; Michael Burawoy (ISA Başkanı), Margaret Abraham (Araştırma Başkan Yardımcısı), Tina Uys (Ulusal Dernekler Başkan Yardımcısı), Elena Zdravomyslova, Benjamín Tejerina, Sari Hanafi, Chin Chun Yi ve Program Başkan Yardımcısı olarak ben. Koichi Hasegawa ise Yerel Organizasyon Komitesi başkanı olarak ka-

tıldı. Ayrıca, eşitsizlik çalışmalarında uzman bir grup seçkin bilim insanı, komitemizin harici üyeleri olarak katılım davetimizi kabul etti; Edgardo Lander, Göran Therborn, Kalpana Kannabiran, Markus Schulz, J. Esteban Castro ve Boaventura de Souza Santos (maalesef toplantılara katılımı mümkün olmadı). Komitemizin tüm üyelerinin bilginlik ve deneyimleri, yüksek kaliteli bilimsel tartışmaları temin etti. Derinden takdir ettiğimiz işbirlikleri, bizim, Birliğin web sitesinde de yayınlanan [Eşitsizlikle Yüzleşmek](#) belgesini hazırlamamızı sağladı ve genel toplantılarımızda ele alınacak tüm problemlere nasıl yaklaşılacağı üzerine argümanlarımız için temel oluşturdu. Çabaları, programın yapısı ve organizasyonunu, şimdi, katkıları dünyaca bilinen ve temas halindeki meslektaşlarca yöneltilen, genel kurul sayı ve profilini belirlemede son derece önemliydi. Bu çalışmanın sonucu birliğimizce yayınlanacak birkaç bültenle sunulacak.

Komite ayrıca toplantıların, genel organizasyona ve kongremizin yapısına nasıl katkıda bulunması gerektiğini uzun uzadıya tartıştı. Konumuza uyanan büyük ilgi, Bütünleştirici, Ulusal Dernekler ve Ad Hoc oturumlarının yanı sıra, tanınmış uzmanların katıldığı Yazar Eleştirmen Buluşmaları, Yerel Organizasyon Komitesince hazırlanmış sıra dışı oturumlar ve ilk kez onaylanmış on ayrı oturuma ayrılacak olan Başkanlık oturumları ufkumuzu genişletti.

Yokohama Kongresi, UNESCO'nun Milenyum Kalkınma Hedefleri'ne ulaşma süresinin dolmasından bir yıl önce gerçekleşecek. Çalışmalarımızın, derinlikli bir eşitsizlik anlayışı ve eşitsizliğin üstesinden gelme yolları konularında mümkün olduğunca çok katkıda bulunmasını içtenlikle umuyoruz.

> **Jennifer Platt, Yayınlar Başkan Yardımcısı**

Yayınlarımız oldukça iyi gidiyor, ancak değişen koşullara karşılık vermek üzere bazı önemli gelişmeler bulunuyor.

Sociopedia ile işbirliğiyle çıkarılan *Güncel Sosyoloji*'nin ilk sayısında ele alınan konu bu yıl içinde belli oluyor. Çeşitli çalışma alanlarında-örneğin toplumsal çatışma, afet çalışmaları, sağlık ve hastalık- güncel değerlendirmeler içeren bu çalışmaya, şimdilik sadece, onları daha geniş bir okuyucu kitlesine sunacak olan *Scopedia*'dan ulaşılabilir. Sonraki yayınlar için, daha fazla alanda makalelerin doğrudan teslimi kabul edilecek. *Kitapların Uluslararası Sosyoloji İncelemesi*, mutlaka "kitap" olmayan, filmler gibi, öğelerin değerlendirmelerini kabul etmektedir. *eSempozyum* sadece yer değiştirdi; bir sonraki çıkana kadar her sayının sadece ISA üyelerine mahsus olduğu Sosyal Adalet ve Demokratikleşme web sitemizde, <http://sidspace.sagepub.com/> yer alacak. Şu anki editör Vineeta Sinha, web sitenin yöneticisi olurken, editör olarak Kelvin Low onun yerine geçecek.

Uluslararası sosyoloji topluluğunun gelişen ihtiyaçlarına cevap vermemize yardım etmek adına, online bir >>

anket, *Güncel Sosyoloji ve Uluslararası Sosyoloji* konularında görüş toplayacak ve sonuçları Dünya Kongresinde değerlendirilecek.

Kitaplarımız için, *Uluslararası Sosyolojide Sage Çalışmaları*, fiyatlandırmada önemli yenilikler söz konusu; kütüphaneler için ciltli kapak kopyalar üretilmeye devam edilecek ancak düşük maliyetli bir karton kapak baskı ISA üyeleri ve gelişen pazarlar için erişilebilir olacak. Serimizin ilki, *Dünya Sosyolojisinde Kilit Metinler*, hazırlık aşamasında.

Bazı finans kuruluşlarınca desteklenen çalışmaları sunan dergi makalelerine "açık erişim" in, bazı ülkelerde baskı altında olması, yeni hükümler uygulamayı gerekli kıldı. Çalışması bunu gerektiren yazarların bir ücret ödeyerek makalelerini herkese açık hale getirebileceği ve "yeşil" açıklık seçeneği bir yıl sonra uygun düşecekler için ödemeye gerek olmaması üzerinde anlaşıldı.

> **Tina Uys,** **Ulusal Dernekler Başkan Yardımcısı**

Ulusal Dernekler İrtibat Komitesi verimli bir 2012 geçirdi. UDİK'in takvimindeki en önemli etkinlik, 13-16 Mart 2012 tarihlerinde Ankara, Türkiye Orta Doğu Teknik Üniversitesi(ODTÜ)'de gerçekleşecek olan Ulusal Dernekler Konseyi Toplantısı. Konferansın konusu "Kriz Zamanlarında Sosyoloji: Karşılaştırmalı Yaklaşımlar." Konferans, mevcut 40 ulusal dernekten ISA'nın düzenli kolektif üyesi olan 70 delegenin katılımıyla gerçekleşecek. Konferansın başarısını sağlamak adına tüm çalışmaları için, ODTÜ Sosyoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ayşe Şaktanber'in başkanlığındaki Türk Yerel Organizasyon Komitesine minnetimizi sunmak isteriz.

Suudi Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Topluluğu'nun düzenli kolektif üyelik başvurusu tüzükleri değerlendirildikten sonra onaylandı. ISA hali hazırda 57 düzenli kolektif üyeye sahip. Başvuranların sonuç için bir sonraki DBİK/YK Yıllık Toplantısı'na kadar beklemek zorunda kalmamaları adına, YK yıllık toplantıları arasında gelen düzenli kolektif üyelik başvurularının değerlendirilmesi sürecini de gözden geçirdik.

Kırgızistan Sosyoloji Derneği, İberic Sosyoloji Toplantısı, Bulgar Sosyoloji Derneği ve Mozambik Sosyoloji Derneği ISA hibe desteği ile ev sahipliği yaptıkları yerel konferansların raporlarını sundu. Bu raporlar değerlendirildi ve onaylandı.

Arjantin Sosyoloji Profesyonelleri Konseyi, Arjantin, Hırvatistan, Alman ve İran Sosyoloji Dernekleri'ne web sitelerini güncellemek üzere hibe verildi. Finlandiya Westermarck Topluluğu, kuzey ülkelerinden doktora öğrencilerinin katılımı için yerel bir doktora çalışmayı düzenlemek üzere hibe edildi. UDİK üyeleri, hibe başvurularında bir çalıştayın bölgesel niteliğinin önemini vurguladı.

> **Robert van Krieken,** **Finans ve Üyelik Başkan Yardımcısı**

• **Üyelik**

Komite 2012 yılı Kasım ayı itibarıyla tüm zamanların en yüksek seviyesine, 5300 kolektif ve bireysel üyeliğe ulaştı.

Araştırma Komitesi, Çalışma Grupları ve Tematik Grupları'nın üyelikleri, üyelik iptali için orta ile yüksek risk durumunda bulunan dört AK ve önemli ölçüde büyüyen diğer AK ve ÇG'ler değerlendirildi : RC07 Gelecek Araştırmaları, RC09 Sosyal Dönüşümler ve Kalkınma Sosyolojisi, RC13 İşsizlik Sosyolojisi, RC19 Yoksulluk, Refah ve Sosyal Politika Sosyolojisi, RC21 Bölgesel ve Kentsel Kalkınma, RC31 Göç Sosyolojisi, RC32 Toplumda Kadın, TG03 İnsan Hakları ve Küresel Adalet, TG04 Risk ve Belirsizlik Sosyolojisi ve TG05 Görsel Sosyoloji.

Daimi Üyelerin artan oranı hakkındaki kaygılar dile getirildi ve komite, konuyu değerlendirilmek üzere Yüksek Kurula sundu. Alt komiteden Ishwar Modi ve Tom Dwyer , üyelik figürleri ile ilgili olarak hazırladıkları raporları sundu ve üyelik mekanizmasının daha etkili olması için önerilerde bulundu. Bu öneriler arasında, üyeliğin geliştirilmesini takip eden bir alt komitenin oluşturulması da yer almaktadır.

• **Finans**

Komite, ISA faaliyetlerinin çeşitli yönlerine yapılan harcamaya ile birlikte Sage katkılarında da gözle görülür bir artışın yanında, üyelik gelirleri, yayınların telifi ve faiz gelirlerinde ufak bir düşüş kaydetti.

2011-2012 için daha detaylı bir Mali Bilanço ISA web sitesinde yayınlanacaktır.

Finansman sağlamak için ek talepler göz önüne alındı ve (ya) onaylandı ya da, Yokohama için Ulusal Dernek delegelerine ve Dünya Kongresi bütçesinin bir parçası olarak Yokohama'daki Program Koordinatörlerine hibe için ek destek sağlanması da dahil olmak üzere, son karar için YK'ya gönderildi. ■

> Polonyalı Editörlerimizi Tanıyalım

Halk Sosyolojisi

Laboratuvarı

Karolina Mikołajewska, Varşova Üniversitesi ve Kozminski Üniversitesi, Polonya

2011 yılı sonbaharında, Varşova Üniversitesi Sosyoloji Enstitüsü'ne bağlı Halk Sosyolojisi Laboratuvarı (Kolo Naukowe Socjologii Publicznej Lehçe) adlı öğrenci organizasyonunun kuruluşunu gerçekleştirdik. Biz C. Wright Mills'in ünlü ifadesini kullanmak gerekirse, özel sorunlar ile ilgili kamu sorunlarını keşfetmeye dair ortak ilgileriyle bir araya gelen lisans, yüksek lisans, doktora ve hatta post-doktora öğrencileriyiz. Biz toplumumuzun hayatıyla ilgili sosyal araştırmalar yapmaya devam etmek istiyoruz.

Grubumuz birçok etkinlik üstleniyor ama temel faaliyetimizin kesinlikle Küresel Diyalog'u Lehçeye çevirmek olduğunu söylemeliyiz. Küresel Diyalog 2.4'te, özellikle Polonya akademik hayatın koşullarına atıfta bulunarak, Sztompka ve Burawoy'in arasındaki tartışmayla ortaya çıkan konularla ilgili bir tartışma özeti yayınladık. Bu bizim farklı yollarla halk sosyolojisi yapmaya dair gerçekleştirdiğimiz tartışmaların birisiydi ve bu çaba bugüne kadar çok sayıda izleyici çekti. Bunun dışında, aktif olarak çalışan sosyologlarla bir dizi seminer düzenledik. Şu anda Polonya sosyoloji öğrencileri arasında bir ağ oluşturmayı planlıyoruz. Biz Küresel Diyalog ağına katılmaktan çok mutluyuz, bu sayede halk sosyolojisi tartışmalarımızı Polonya'nın ötesine taşıyabiliyoruz. ■

E-posta yoluyla bizimle irtibata geçebilirsiniz:
public.sociology.kn@uw.edu.pl

Adam Müller Sosyoloji Enstitüsü'nde doktora adayı, Varşova Üniversitesi'nde Sosyoloji yüksek lisans derecesi aldı. Şu an, araştırma alanları kooperatif bankacılık kurumları ve ahlaki ekonomi üzerinde.

Karolina Mikołajewska Varşova Üniversitesi Sosyoloji Enstitüsü yüksek lisans mezunu. Aynı bölümde doktora adayı. Öğretim ve araştırma görevlisi olarak Örgütlenmeler ve İşyerleri Araştırma Merkezi'nde (Center for Research on Organizations and Workplaces) çalışıyor. Araştırma konuları ekonomik antropoloji ve sosyoloji, işçi-işveren ilişkileri ve örgütlenme çalışmalarını kapsıyor.

Krzysztof Gubański Varşova Üniversitesi'nde sosyoloji ve kültür çalışmaları lisans öğrencisi. Ayrıca Münih Ludwig Maximilians-Universität'ta bir yıl öğrenim gördü. Ekonomik sosyoloji, kentsel çalışmalar, söylem analizi ile ilgileniyor. Öğrenci konseyinin aktif bir üyesi. Lisans tezini Polonya'da yüksek öğretimdeki değişiklikler üzerine yazıyor.

Mikołaj Mierzejewski Varşova Üniversitesi'nde sosyoloji lisans öğrencisi. İlgili alanları yüksek öğretim, bilim sosyolojisi, ekonomik sosyoloji, sınıf analizi ve halk sosyolojisi gibi konuları kapsıyor. Ayrıca, akademideki son değişikliklere odaklanan 'Üniversitenin Yeni Açılımı' (New Opening of the University) girişiminin ve araştırma kuruluşunun üyesidir.

>>

Jakub Rozenbaum Varşova Üniversitesi'nde sosyoloji yüksek lisans öğrencisi. Varşova'da komünizm sonrası özel mülkiyetin iadesi üzerine tez yazıyor. Başlıca sosyolojik ilgi alanları işçi-işveren ilişkileri, sivililerin (özellikle gençler) politik katılımı ve konut sorununu kapsamaktadır. Sosyal bilimlerin sosyal değişimle ilgilenmesi gerektiği fikrini güçlü bir biçimde desteklemektedir.

Anna Piekutowska Varşova Üniversitesi'nde sosyoloji yüksek lisans öğrencisi. İlgili alanları arasında toplumsal hareketler ve toplumsal ekonomi, toplumsal cinsiyet sosyolojisi ve cinsellik vardır. En son araştırması feminist örgütleri ve bunların Polonya'da kadınların durumu üzerindeki etkisinin analizini içermektedir. Yüksek lisans tezi için, bir sosyal dahil etme aracı olarak toplumsal kooperatifleri incelemektedir.

Tomasz Piątek Varşova Üniversitesi Robert B. Zajonc Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nde doktora adayı. Temel ilgi alanları eğitim ve eğitim sistemleri, gençlik çalışmaları, eleştirel pedagoji ve sosyologların sosyal sorumluluğu sorusudur.

Julia Legat Lisans derecesini aldığı Varşova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans öğrencisi. Başlıca alanlarında toplumsal hareketler, sivil katılım ve sosyal eşitsizliklerdir.

Zofia Włodarczyk Varşova Üniversitesi'nde sosyoloji yüksek lisans öğrencisi. Kırsal kadınların biyografilerindeki ajanların çeşitliliği üzerine tez yazıyor. Başlıca ilgi alanları halk sosyoloji, sivil katılım (özellikle gençler arasında ve kırsal alanlarda) ve biyografik sosyolojidir.

Emilia Hudzińska Varşova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunu. Yüksek lisans tezi için Polonya'daki ünlü kişiler ve politikacılar arasında iktidar ilişkileri incelenmiştir. Halen Varşova Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler yüksek lisans yapmakta. Bu sıralar Amerikan çalışmaları ve sömürge konusyla ilgili çalışıyor.

> Kanada Sosyolojisi Sizi Karşılamaya Hazır!

Patrizia Albanese, Kanada Sosyoloji Derneği'nin Yeni Seçilen Başkanı, 2018 ISA Dünya Kongresi Yerel Organizasyon Komitesi Başkanı; Ryerson Üniversitesi, Toronto, Kanada

Toronto Bölgesi'nden sosyologlar, Michael Burawoy ve Izabela Barlinska ile, 2018 Dünya Kongresi'nun organizasyonunu tartışmak için biraraya geldiler. Arka sıra, soldan sağa; Lorne Tepperman (Toronto Üniversitesi), Cheryl Teelucksingh (Ryerson Üniversitesi), Izabela Barlinska (ISA Yönetici Asistanı), ve Bob Andersen (Toronto Üniversitesi); Ön sıra soldan sağa: Nancy Mandell (York Üniversitesi), Patrizia Albanese (Ryerson Üniversitesi), ve Lesley Wood (York Üniversitesi)

Kanadalı sosyologlar olarak bizler Toronto, Kanada'nın 2018 ISA Dünya Kongresi'ne ev sahipliği yapmak üzere seçildiği haberini paylaşmaktan büyük mutluluk duymaktayız. 2018 Dünya Kongresi öncesinde sizin bizi ve bizim sizi daha iyi tanımamız için birçok fırsatımız olacağını umuyoruz. Biz kendine özgü ama arkadaş canlısı eleştirel ve aynı zamanda özdüşünümsel bir grubuz. Öncelikle kim olduğumuza ve neler yaptığımızı dair kısa bir girişle başlayalım.

Kanada Sosyolojisi. Ne olmadığını tarif etmek, ne olduğunu tanımlamaktan ve neyin bizi farklı kıldığını söylemekten daha kolay; ama başlangıç olarak Kanada sosyolojisi için “ donuk” değil, “durağan” değil, “homojen” değil ve bir kaç kelimeyle tanımlanması kolay değil gibi cümleler kurulabilir.

Sosyoloji (neredeyse) her zaman geleneksel disiplinle-

rin ve akademinin dışarısından ve içerisinden pek çok şey ödünç almaya açık olmuştur. Bizim mesleğimiz etrafı temizleyen, çöplükleri süpüren bir meslek, o nedenle biz de tipik olarak “norm” dışı yerlere, alanlara, fikirlere ulaştıktan korkmadık. Işık tuttuk. Tekneleri sarstık. Kendimizi ve yaşamımızı kazanmak için ne yaptığımızı dahi sorguladık. Yıllar içinde diğer sosyolojilerdeki gibi, Kanadalı sosyologlar olarak bizler de kim olduğumuzu, ne yaptığımızı neden yaptığımızı sorguladık. Kanada'da, Robert Brym (2003), Neil McLaughlin (2005), ve Doug Baer (2005), gibi pek çok sosyolog Kanada sosyolojisinin krizde olup olmadığı üzerinde tartıştı. Böyle tartışmaların ve görüşmelerin varlığı bizce sağlıklı bir işarettir.

Kanada Sosyolojisi canlıdır ve iyi durumdadır. Aslında, Kanada Sosyoloji Derneği de Kanadalı sosyoloji dergilerinin itibarıyla birlikte büyümekte. Kanada'nın en eski hakemli dergilerinden biri olan Canadian Review of Sociology 'nin şu anki editörü Dr Reza Nakhaie (Windsor Üniversitesi) derginin geçmiş 45 yılına dair bir bakış yazısı yayınladı. Burada şöyle yazar/kaydeder: Les articles publiés dans la RCS ont contribué à la production d'un dialogue dynamique entre les sociologues et les autres intellectuels qui représentent le courant dominant et la sociologie scientifique du Canada, qui est universitaire et parfois même critique, radicale et oppositionnelle. En soi, la RCS représente et a constitué un canal pour la diffusion des idées et d'un dialogue entre les professionnels et les critiques universitaires canadiens” (Nakhaie, 2010: 320).¹

Bizim tüm umudumuz sosyoloji disiplini için sahici bir duruş sergileyebilmek, disiplinle uyumlu kalabilme yeteneğimizi koruyabilmektir. Güncel bağlamların dışında kalan sosyolojiler belki de krizle karşı karşıya kalmaya mahkumdur. Kanada'daki 54 adet İngilizce sosyoloji programının tanıtımları incelendiğinde eleştirel düşüncenin uygulanmasına yapılan vurguyu, geniş tabanlı liberal sanat eğitimine verilen önemi ve etrafı çevreleyen toplumsal koşullar üzerinde uzun süreli etki bırakabilme imkanını fark ediyoruz (Puddephatt ve Nelsen, 2010: 423). Eğer lisans ve hatta yüksek lisan öğrencilerimiz için ve onlarla tüm bu amaçla-

>>

rın bir kısmını bile gerçekleştirebiliyorsak, bir disiplin olarak uğraşlarımızı kanıtlama yolunda iyi bir biçimde ilerliyoruz demektir.

Bu kısa giriş kısmını kapatırken sizinle Kanada'dan bazı akademisyen arkadaşların fikirlerini paylaşmama izin verin. Kanada genelinde gönderilen bir e-posta isteğine yanıt olarak, Kanadalı genç meslektaşlar Kanada sosyolojisini farklı kılanları yazdılar:

- “Kanada sosyolojileri dil, bölge, eğitim, teorik yaklaşımı ve deneysel uygulama da dahil olmak üzere bir dizi eksen boyunca ayırt edilir. Ülkenin sosyolojileri arasında herhangi bir uzlaşma/ ortaklık varsa, o da, Amerikan ve Avrupa geleneklerini harmanlayan, tarihsel eğilimlere dikkat eden, karma yöntemleri kabul eden ve eleştirel çalışma yapma sorumluluğu taşıyan sosyolojiler olmalarıdır. Kanada'nın sosyolojilerinin konumlandırılması ilk defa Liberal Porteryan gelenekle başlar ve sonrasında yeni bir Marksist politik ekonomiyle sürer. Şimdilerde ise dekoloniyal, feminist, post-modern, ve gelişmekte olan diğer yaklaşımlarla devam etmekte. Büyük ölçüde eksik olan kanonize bakış açısı, Kanada sosyolojisinin sağlıklı yapısının bir işaretidir.” (Doç. Dr Howard Ramos, Sosyoloji ve Antropoloji Bölümü, Dalhousie Üniversitesi).

- Saskatchewan Üniversitesi'nde bir yüksek lisans teori seminerinde tartışılan ve toplu bir biçimde sizinle paylaşmak istediğimiz görüşler şöyle: “Çeşitli doğal ve coğrafi ortamlarıyla birlikte Kanada'nın farklı nüfus dağılımı, karmaşık sosyal ilişkileri anlama konusunda zorluklar çıkarmakta. Kanada sosyolojisi nüfusunun çok çeşitliliğinin yarattığı farkları anlama yetisiyle zenginleştirilmiştir. Ortak değerler ve kültürel özellikler kavramlarıyla geçitirilsen de, Kanada sosyolojisinin ulusal imajını ve yapısını 'perde arkasında sergileyen' önemli bir yanı vardır.”

- Ülkenin en büyük sosyoloji bölümlerinden biri olan York Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, bölüm başkanı Dr Nancy Mandell, programın özetini şöyle ifade ediyor: “1960'ların eleştirel sosyolojisinden ve bunun Kanada'ya ve tüm dünyaya uygulandığından doğan bizim miras aldığımız mevkiinin amacı öğrencilerimize sosyolojik bir sorumluluk sunmaktır. Bölüm, genel olarak, akademideki geleneksel varsayımlara eleştirel bir bakışla meydan okumakta ve bunu yaparken sağlık için daha eşit bir erişim, cinsel özgürlükler ve adalet

görevlilerinin hesap verebilirliği gibi konuları hedeflemektedir. Genel olarak, eşitsizlik, güç ilişkileri, ideoloji meselelerine odaklanırken, toplumsal aktivizmi de desteklemektedir. Birçok öğretim üyesi bugün, anlamak için yaptıkları analizlerinde tarihin merkezi rolünü -özellikle dünyadaki kolonyal ve emperyalist yayılmayı vurguluyor.”

- Newfoundland Memorial Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde doktora adayı Paula Graham, şöyle yazdı: “Sosyal Hareketler üzerine hazırladığım çalışmanın bakış açısından bir değerlendirme yapıldığında ortaya çıkan sonuç 'Kanada sosyoloji' kavramının genel olarak özgürleştirici olduğudur. Kanada sosyolojisinde Kanadalı olanın ne olduğunu belirleme çabalarına sempati duysam ve kendi başına bir program olarak programın alanını genişletme çabalarını desteklesem de, “Kanada sosyolojisinin” karmaşıklığının, belirsiz kimliğinin farkında olmak da yararlı olacaktır. Amerikalı, Avrupalı, ya da diğer yorumlayıcı yaklaşımlarına tam olarak bağlanmak zorunda kalmadan da, Kanada dahil sosyolojinin her köşesinden teorilerle ve literatürlerle ilgilenebilirim.”

Bitirmeden önce şunu söylemeliyim. Biz Kanadalı Sosyologlar sizleri ve sizlerle seminer odalarımızda, barlarımızda ve restoranlarımızda kuracağımız canlı bir fikir alışverişlerini heyecanla bekliyoruz. Birlikte, yeni ve heyecan verici işbirlikleri oluşturacağımıza eminiz. ■

Referanslar

Baer, D. (2005) “On the Crisis in Canadian Sociology: Comment on McLaughlin.” *Canadian Journal of Sociology* 30(4): 491-502.

Brym, R. (2003) “The Decline of the Canadian Sociology and Anthropology Association.” *Canadian Journal of Sociology* 28: 411-416.

McLaughlin, N. (2005) “Canada's Impossible Science: Historical and Institutional Origins of the Coming-Crisis of Anglo-Canadian Sociology.” *Canadian Journal of Sociology* 30(1): 1-40.

Nakhaie, R. 2010. “Les 45 années de la Revue canadienne de sociologie (et d'anthropologie). 45 years of the Canadian Review of Sociology (and Anthropology).” *Canadian Review of Sociology* 47(3): 319-325.

Puddephatt, A. and R.W. Nelsen (2010) “The Promise of a Sociology Degree in Canadian Higher Education.” *Canadian Review of Sociology* 47(2): 405-430.

¹ Çeviri: “CRS'de yayınlanan makaleler, Kanada'nın akademik ve zaman zaman da eleştirel, radikal ve muhalif olan ana akım ve bilimsel sosyolojisini temsil eden sosyologlar ve diğer entellektüeller arasında dinamik diyalog kurmada araçsal bir özelliğe sahiptir. Bu anlamda, CRS Kanadalı profesyoneller ve eleştirel akademisyenler arasında fikir ve diyalogların yayılmasını sağlayan bir unsur olarak değerlendirilir.”

> EDITÖRE MEKTUP

İsrail Üniversitelerine dair Feras Hammami'ye verilen yanıtlar (Küresel Diyalog 3.2)

Sayın Editör:

Feras Hammami'nin "İsrail üniversitelerde Siyasi Kriz" makalesini aynı sayıdaki (GD3.2) diğer makalelerle kıyaslamak öğretici oldu. André Béteille, bir sosyolog olarak ahlaklaştırma rolünün görmezden geldiğinden bahsederken, Jacklyn Cock ise yaşanan sorunlardan dolayı acı çeken mağdurların durumunu yüceltmeden ve sorumluları şeytanlaştırmadan son derece politik bir damardan yazmakta. Böyle bir sorumluluk olmadığından değil, bir avukat ya da hakim olduğunu iddia etmediğinden bu şekilde davranıyor Jacklyn Cock. Buna karşılık, İsrail'e ilgili makale, yüksek profile sahip zor örneklerle odaklanarak ve aktivist kaynakları kanıt olarak kullanarak ahlaklığı ve ihbarı ön plana çıkarır. Yazar bu yazıda, bir akademik yayın olan davasını desteklemek için akademik kaynaklar veya gazete kaynakları bulabilirdi. Ayrıca son tarihler yüzünden de zor durumda kalmış olabilir, çünkü İsrail Yüksek Öğretim Kurulu 13 Şubat'ta Hammami'nin söylediği gibi Ben-Gurion Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü kapatma kararını tersine çevirme sonucuna varmıştı.

Bu makale bireysel kazaları yaygın kalıplar dahilinde yüceltir. Elbette İsrail'deki üniversite hocalarını fikirlerinden dolayı kınayan sağ görüşlü gruplar mevcuttur ve bununla beraber baskı Neve Gordon örneğinde olduğu gibi çok edici boyutlardadır ama bu makalenin en azından "kamusal iftiralara, iş kaybını, tutukluluğu hatta ölümü önlemek için, personelin yetkilileri rahatsız edebilecek bilgileri sınırlandırılması gibi" çok ciddi ve geniş kapsamlı iddialara dair bazı kanıtlar sunması gerekirdi. Bu hiç de dikkatsizce kenara atılabilecek bir iddia değildir. Her durumda Neve Gordon kendi üniversitesinde ayrıcalıklı bir öğretim üyesi olmaya devam etmektedir. Nitekim Ariella Azoulay'ın görev süresinin reddi ve bu kararın siyasi olarak alındığına dair yaygın görüş sıklıkla eleştirildi. Hatta bazı kanıtların [gösterebileceği](#) ve göstermesi gerektiği gibi, bu atamalarda üniversitenin siyasi önyargılardan dolayı suçlanması ciddi bir konu olarak karşımıza çıkıyor.

Makale kişilerin bireysellikleri üzerinden boykot çağrısında bulunuyor ve hükümetin hatalarından dolayı bu ülkede yaşayan insanları cezalandırmak istiyor. Bir boykot elbette bir anlam ifade eder. Bir bilinci yükseltmeyi amaçlar ve bu örnekte de İsraili akademisyenleri kendi hükümetlerinin eylemlerini yansıtmaları için teşvik edebilir. Ama bu durum tüm akademisyen arkadaşlarımızı soyutlamak ya da kötülemek için yapılan bir kampanya için bir gerekçe olamaz. Bu kampanyaya katılanların aslında hükümete zarar verebilecek alanlara odaklanmaları daha iyi olacaktır ve zaten ben de İsrail'in tercihli olarak AB ile yürüttüğü ve Batı Şeria ürünlerini "İsrail'de üretilmiştir" etiketiyle satılmasına dair komplikasyonlara yol açan ticaret ilişkisinin kaldırılmasına karşı çıkmayacağım.

Güney Afrika ile yapılan benzetme sorunludur çünkü bu ülkede üniversiteler ve spor dernekleri kendileri de İsrail'den farklı olarak ayrımcılığı bir politika gibi uyguluyorlar. Bu boykot profesyonel ve entelektüel ilişkileri zehirleyecek ve dahası İsraili bilim adamları dahil akademik işbirliklerini siyasileştirecek ortalama ruhlu bir teklif olmanın ötesine geçmiyor.

David Lehmann, Cambridge Üniversitesi, İngiltere.

Sayın Editör:

Feras Hammami'nin İsrail üniversitelerinde siyasi krizi irdelemesi İsraili akademisyenlerin hükümet politikalarını protesto etme gerekliliğini ne denli yoğun bir biçimde yaşadığını gözler önüne seriyor. Bu akademisyenlerin büyük bir çoğunluğu Filistin üniversitelerinin kapatılması konusunda sessiz kalmıştı, ancak kendi akademik özgürlükleri tehdit edildiğine tepkileri çok farklı oldu. Buna karşılık yaşanan krizler sıklıkla yeni fırsatlar sunabiliyor.

İsrail devletinin en güçlü propaganda silahlarından biri Arap despotizmi okyanusunda kendini bir demokrasi adası olarak yansıtmaya, bir diğeri ise üniversiteleri liberal bir eleştiri ortamı olarak sunmasıydı. Medyanın coşku dalgası daha olgunlaşmamış Arap Baharı iddiaları etrafında harcanırken, İsrail'in demokratik bir rejime ve liberal eleştiri kaynağı olan üniversitelere sahip olma iddialarını içeren propagandası zor durumda kalmıştı. Küçük bir muhalif grupça desteklenen ancak önemli bir uluslararası desteğe sahip bir avuç akademisyen arkadaş kurbanlaştırmayı durdurmasalar da sınırlandırıldılar. Ben Gurion Üniversitesi'nin tüm bölümünün kapatılmasının önerilmesi örneğinde, uluslararası bir panel İsrail'in akademik özgürlüğe verdiği değerin azlığını ortaya çıkartması açısından önemliydi. Yüksek Öğretim Kurulu (CHE), İsrail üniversite sistemindeki tüm siyaset bilimi bölümlerinin kapatılmasına dair hazırlanan raporun okunduğu bir panel düzenledi. Kuşkusuz CHE, anti-Siyonistlerin yuvası olan bölümü elde etmeye çalışan, üniversite içinde ve dışındaki Hiper-Siyonist grupların baskısı altındaydı. Profesör Neve Gordon da bu anti-Siyonist gruba dahil olan ve akademik boykota açık destek veren bir hoca olarak temel hedeflerden biriydi.

CHE baskıya dayanamamış 2012 Eylül'ünde bölümlerin kapatılması önerisinde bulundu ancak İsrail'in Bilim ve Teknoloji konusunda güç merkezi konumunda bulunan Wetzmann Enstitüsünden belirgin sayıda akademisyen de dahil olmak üzere en üst düzey akademik kadro, bu kararın İsrail üniversitelerinin akademik özgürlükle ilgili imajına vereceği zararın farkına vardılar. Bir hafta içinde 300 İsraili akademisyen kararı eleştiren bir dilekçeyi imzaladı. Bunu uluslararası camiada, önemli sayıda akademisyen ve derneğin protestosu izledi. Tehdit altında olan bölümün yuvası ve aynı zamanda İsrail'in önde gelen Üniversitelerinde olan Ben Gurion Üniversitesi'nde tehlikeyi gördü ve gizli ve akademik olarak uygunsuz/ilgisiz bir gündemi olduğunu savunarak CHE'ye karşı hukuki bir süreç başlattı. Daha da kötüsü, CHE için, uluslararası panel bu bölümün kapatılmasını önermediğini, bu hamlenin nedenleri sorguladığını söylerken ve CHE'nin bölümü eleştirilere maruz kalan Bar İlan Üniversitesi'ne karşı hareket etmediğini vurguladı.

CHE üzerinde artan baskı kapatmanın Ocak seçimleri sonrasında ertelenmesine yol açtı. Seçimlerle aşırı sağ hükümetin başa gelmesine rağmen, kapatma kararı yeniden dile getirilmedi. Şubat ayı başlarında, İsrail'in en liberal yayınlarından biri olan Haaretz, (2013/02/13) kapatma kararı geri çekildiğini, ancak uluslararası bir grubun bölüm izlemeye devam edeceğini bildirdi.

Bu noktada, şimdiki umudumuz akademik özgürlüğüne bir tehditle karşı karşıya kalan ve uluslararası desteğin de yardımıyla bu tehdide başarılı bir biçimde karşı koymuş olan İsrail akademik camiasının akademik özgürlüğü yalnızca kendisi için bölünmez bir bütün olarak görmesi değil, 500 bin metre ötede eğitim veren ve araştırma yapan Filistinli meslektaşları için de tanınması olmalıdır. İşte bu bir fırsattır.

Hilary Rose, Bradford Üniversitesi, İngiltere.